

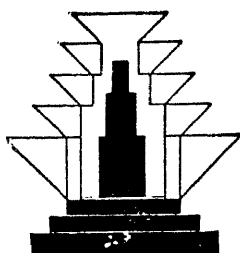
EESTI KUNSTI
M J M K I R I

Nº 1

1928

"MEDEA"

KUNST JA TÖÖSTUS

ALATI SAADAVAL:

Valit uuema aja literatuur, kaasa arvat huvitav kogu raamatuid uuema aja kunstist ja kunstivooludest

Yhtlasi huvitavas valikus Pariisi ja Londoni viimased moeuudised ja omapäraste joonistuste järgi valmistet esemed

"MEDEA"

KUNST JA TÖÖSTUS

TALLINN, SUUR ROOSIKRANTSI NR. 15

TELEFON 15 - 77

TELEGR. AADR.: "MEDEA"

TAIE

EESTI KUNSTI AJAKIRI

„T A I E“

„Taide“ synniga teostub paljude kunstisõprade kauaaegne soov — omada kunstikysimusile pühendet eriajakiri.

Siiamaani kunstikysimused on leidnud perioodiliselt ilmuvais väljaandeis ainult juhusliku käsitletu ja pole olnud kuigi palju neidki väljaandeid, kus kunst oleks olnud esitet vääriliselt muude alade kõrval.

„Taie“ tahab jätkata kujutavate kunstide sihtkapitaali valitsuse poolt „Eesti kunsti aastaraamatute“ kaudu alustet eesti kunsti populariseerimis- ja uurimistööd. Säärane perioodiliselt ilmuv kunstiajakiri on saand hädavajaliseks. Kord aastas ilmuvad aastaraamatud võisid täita neid suuri ylesandeid vaid osaliselt ja puudulikult.

Olgu siin märgit lyhisõnaliselt, et „Taide“ kavva käib kõik kuidagi viisi eesti kunsti ja yldse kunsti puutuv. „Taie“ toob jooksvast kunstielust ylevaateid ja arvustusi, toob uurimusi ja monograafilisi kirjutisi yksikuist ajajärgest ja kunstnikest, annab ruumi teoreetilisile kysimusile ja märgib kroonikaosas tähtsaimad syndmused nii kodu- kui väljamaa kunstis.

Selle suure ja laiaulatusliku kava läbiviimiseks „Taie“ ootab publikult poolehoidu ja toetust ja ise katsub teha kõik temast oleneva.

EESTI KUNST 1927. AASTAL

Kunsti elu möödunud aastal oli küllaltki elav. Tallinnas ja Tartus peeti kokku kaheksa kunstinäitust. Need olid: 1) E. K. K. K. yhingu ja E. K. Ryhma yhine kevadine näitus Tallinnas börsisaalis 15 V—15 VI; 2) E. K. K. K. Y. VI järjekorraline näitus Tallinnas Harjumäe paviljoonis 11 IX—11 X; 3) E. K. Liidu V juubelnäitus Tallinna pritsimajas 18 IX—3 X; 4) „Pallase“ X järjekorr. näitus Tallinna börsisaalis 25 IX—9 X; 5) Gerhard Roseni maalide näitus Tallinna Toommuuseumis novembrikuus; 6) kunstikool „Pallase“ lõpetajate näitus Tartus 8 V—27 V; 7) Saksa kultuurvalitsuse korraldet „Rändav akvarellide ja graafikanäitus“ Tartus maikuus; 8) sygisene kunstinäitus Tartus „Vanemuise“ saalis 16 XI—24 XI.

Kui jätta kõrvale G. Roseni ja sakslaste rändav näitus, siis sygisene näitus Tartus (kus esineti juba Tallinnas esinet teostega) ja arvata Pallase lõpetajate näituselt viimasel aastal teht tööd lisaks uute teoste näituste kogudele, saame üle 700 uue teose, millega esineti 1927. a. avalikult. Olgugi, et sellesse arvu kuuluvad ka pisemadki joonistused ja akvarellid, see on siiski meie oludes suur arv, päälegi et nende teoste hulgas oli suuremaid kompositsioone nagu näit. A. J a n s e n i „Kalevipojad karujahil“, A. S t a r k o p f i „Andumus“, „Virginia“ jne.

Et meil viimaseil aastail on kõneld palju kriisist eesti kunstis, siis katsume peatuda kõigepeält sellel kysimusel. E. K. K. K. Y. avaldas 1927. a. oma viieaastase kestuse puhul albumi „Viis aastat“ (toimetand Märt Laarman). Sääl on avaldet muuseas rida vastusi ankeedile: kas põeb eesti kunst kriisi. Sääl on vähe vastusi, mis kinnitavad põdemist, rohkem nähakse aga edenemist, visa, järjekindlat arenemist. A n t s L a i p m a n näeb põdemist, sest tema arvates kõik põeb praegu, on yldse haige aeg. J o h. B a r b a r u s tunneb aga juba elujõulise kunsti saabumist, meil olevat küllalt otsingut ja leidlikkust ja õnnestund eksperimente, Me nihkume edesi, meil otsitakse, meil leitakse. A. J a n s e n võrdleb meie kunsti halvus tingimuis kasvand lapsega, kes halvab perekunnas halva toitmise ja peksu tagajärjel verevaene ja kahvatu, aga kus kaugeltki pole tegemist elu ja surma vahel võitleva nähtusega. B e r n h a r d L i n d e nendib, et tänapäeva kunstis, võrreldes seda meie kunsti esimese õitsengu ajajärguga, aasta 17—20 tagasi. on märgata suurt edu. G. N e y leiab, et meie kunstnikkude pere on kasvand ja alad ja harud, mis nad haaravad oma loomisega, on läind mitmekesisemaks. Kui teda see ei rahulda, siis seepärast, et arenemine oleks pidand olema iseseisvus-päivil kiirem ja lõpsakam, oleks pidand syndima omapärane eesti kunst, tyybiline eesti kool maalil ja skulptuuris. Kui ta nimetab seda nähtust kriisiks, siis ikkagi vaid relatiivseks.

Nikolai Triik

K. Partsi portree. *Õli*

Huvitavalt käsitab seda kriisi kysimust H. Kompus. Ta leiab, et eesti kunsti kriisini on alles pikk maa, kuid see ei tarvitse tähendada veel, et eesti kunstiga on kõik korras. Nagu teada, ei syndind eesti kunst mitte eesti seltskonna tarvetest, vaid syndis võõrsil, välispool eesti yhiskunda. Eesti yhiskund ei reageerind sellesse kypse kunsti. Kujutav kunst esines nii valmina, viimistelduna, nii vanana, et ta pidi jääma kaugeks lapseliselt noorele eesti yhiskunnale. Ta jatkab, et meie kunst on olnud alati arenenum, sellega yhtlasi vanem meie yhiskunnast. Kunsti ja yhiskunna arenemine kummalgi on liikund iserada, ja nii meie kunst on olnud mitte ainult vaba yhiskunna teenistusest, vaid isegi „vallaline“, mis pikapääle

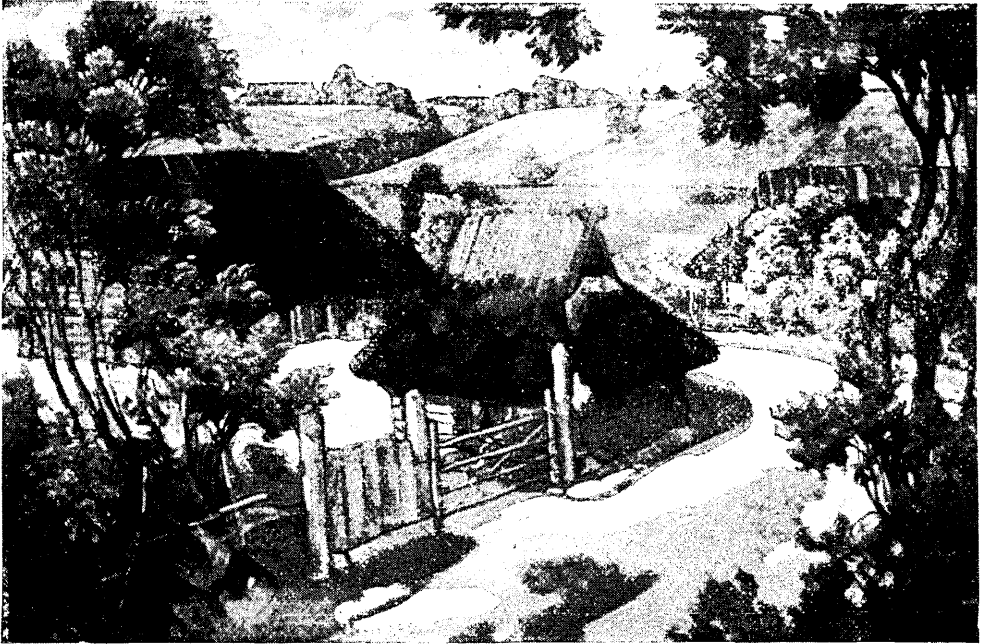

Roman Nyman

Tirooli maastik. *Õli*

põhjustab ahtruse. Ja jätkab siis: „näemegi, et meie kunsti ainsaks ja ylirmaaks muredeks on saand ning jäänd vaid ateljeeprobleemid („voolude“, vormi, värvi, faktuuri jne. kysimused), samal ajal, kui me kirjandus ammutab jälle värsket elulisust meie yhiskunda liigutavaist jõududest, olgu need pärit aatevallast, tegutsegu inimkarakteritena või tingigu me tahteid tegusid ja teid looduslikkude, majanduslikkude, poliitiliste oludena . . . Kogu meie maalikunst aga samuti kui vaba graafika ja vaba plastika ei mängi, olgem avalikud, me yhiskunna elus vähematki rolli. Neid nagu polekski, neid ei panda tähele, neid pole vaja . . . Kunstil pole loomulikku kõlapõhja, kandepinda yhiskunnas ja yhiskunnal pole tema tendentside vormijat kunstis.“ Kompus usub, et meie kunsti lähemaks ylesandeks on saavutada yhiskundlik maksvus.

Tõin need mõtted selleks, et oleks mõistetav see imeliselt kylm või jahe meeleolu, mis valdab suure osa publikust meie kunstinäitusil. On selge, et puudub see sisemine ja vaimne side, mis võiks teha teineteisele tarviliseks publiku ja meie kunsti loomingu. Midagi oli ka 1927. a. otsegu katki, otsegu rebit vastolu poole. Ei ole olnud vist kunagi teravusrikkamaid aastaid, kus kunstnikud poleks sõelund ja sõelnud omavahel ja kus ka seltskund oli jäänd äärmiselt jahedaks kogu selle

August Jansen

Maastik. *Õli*

asja vastu, mis' syndis meil veel kujutava kunsti nime all. Ei mitte B. Linde yksi, vaid paljud teisedki märkisid sama mõtte, et „yldmajandusliku kriisi ajal ainsal allikal mysklev ja tõuklev kunstnikkude pere, kellel jääb leivakysimuste sekelduste tõttu loomingukski aega napiks.“ ei suuda anda kunstis yldiselt seda, mis meie areng nõuaks, samuti on publik unustand meie materialistlikul hetkel vähemagi tahte katsuda mõista seda, mis tehakse kunstinäitustel. Midagi oli nagu pingul; palju tolmu synnitasid kujur J. Koorti kohtulood ja väljarändamine Austraalia, sygiseste näituste ajal tekitas pahameelt kunstiringkundes nähtus, et ajakirjandus laskis naeruvääristada esialgu oma veergudel labasevõitu följetones kunstielu (näit. Vares Vabalase kirj. „Päevalehes“ 18., 21. ja 29. IX 27) jne. Hilisyygisei algasid sisemised käärimised kunstyhing „Pallases“ Tartus, mis ei jätnud ka hääd muljet kunstnikkude pere hääst tervislikust seisukorrast. 1927. aasta oli kõigiti pahur, sest käärimised olid kevadel ka kunstnikkude sihtkapitaali valitsuses Vold. Pätsi ja teiste sihtkapitaali valitsuse liigete vahel ja lõpsid Pätsi lahkumisega. Kunstnikkude peres tundus midagi analoogilist sellele, mis nägime sel aastal looduses: maavärisemised, vulkaanide tegevus, suured tormid.

Kui Ants Laipman kysib ylalmainit ankeedi vastluses: „Ons see mõne uue aja või tuleva katastroofi-eelne närviline palavik?“ siis tuleb loota, et see kuulutas uut aega ja paremat aega. Kunstnikkund on äratundmisel, kuidas nende looming

Arnold Kalmus'

Roomlanna. *Õli*

ei vasta olude sunnil oma vaimistele võimetele ja kuidas kippus tegema annetele raskusi veel suuremaks päris andetute ja loomisvõimete mõjuvõimule kippumine tähtsais organisatsioones. Käärimine oli vajaline õhkkunna selgitamiseks, ta aitas reguleerida ydist kunstielu olukorda ega takistand loomingut ennast sugugi. Ta oli osaliselt tingit ka sellest sõgedast kultuurpoliitikast, mis valitses Tõnismäel ja kandus Toompääle.

Kunstinäitustelt oli 1927. a. rikkamaid. Harilikult on korraldet meil näitused sygisel. Seekord korraldasid aga E. K. K. K. Y. ja E. K. R. koos ka suurema kevadise näituse börsisaalis. Sääl esines 38 kunstnikku yle 250 numbriga (kataloogis on märgit 237 n., aga seda täiendavad hiljaksjäänd Grinev, Oskar ja Krusten). Näitus koostus väikesist teoseist, graafika oli ylekaalus.

Näitust korraldavad organisatsioonid pöördusid kunstnikkude poole yleskutsega, kus manitseti tulema kõiki võtma näitusest osa. Ei olnud tulnud aga rida nimekamaid mehi. Nii puudusid Triik, Jansen, Aren, mõlemad Burmanid j. n. e. Sain

Karl Burman

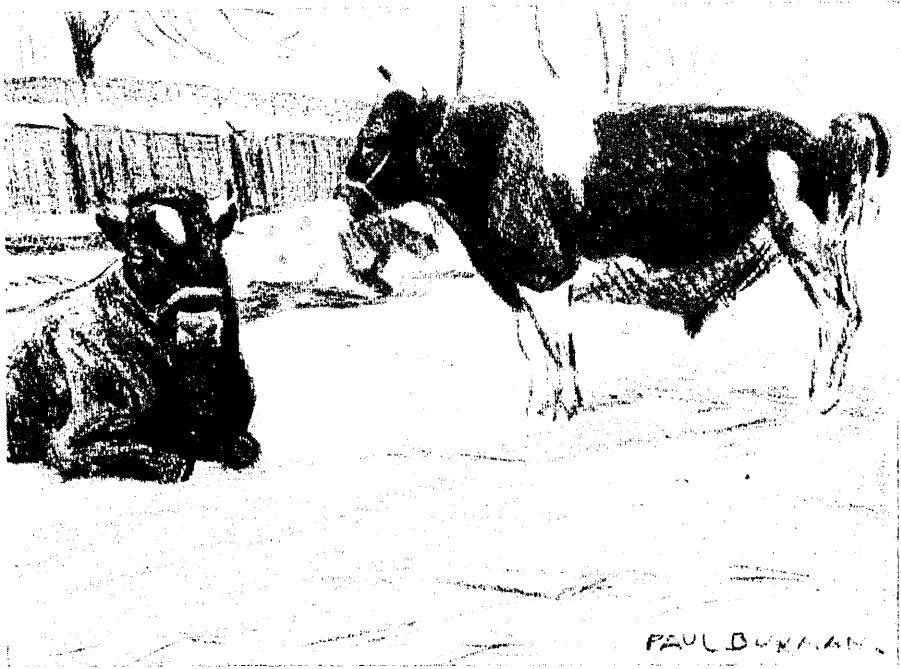
Joonistus

mulje, et nende teoste puudumine ei tähendand aga mitte näituse tasapinna liiasti tunduvat langust, sest vahe meie suuremate meistrite ja vähemate ning nooremate vahel ei ole väga suur. Meie kaaluvamad kunstnikud said meistrite nimede juure eesti kunstiülu alguspäivil, kus jäeti silmade vahele mõningadki puudused, mis võetakse tänapäeva hinnangus aga arvesse. Viimane aeg on kasvatand kunstnikkude pere arvurikkaks, ja arvurikkas peres on ka häid andeid ja hääd oskust.

Aga natuke nõutuks publik jäi alul. Puudusid suured teosed, puudus näituse keskpunkt, ja nii mingisugune teos ei sidund eriti tähelepanu. Ainult käies, vaadeldes, silmitsedes üksikasjaliselt, syda läks kergemaks.

Näitusel torkas silma, et alles mõne aasta eest moesolevast modernitsemisest oli hakat hoiduma tagasi. Oli märgata pyydu olla isegi realistlik. Oli märgata, kuidas mõned kalduvad kubismist yle reaalsema maailma poole. Nii, näiteks F. Johansen ja Ed. Ole, kes varem esinesid tybybilistena kubistidena, olid loobund sellest ja esinesid tublisti realistlikkude kalduvustega. Aga uus kalduvus nõuab uut tehnikat, uusi kogemusi, ja seepärast oli raske rõõmustuda nende esimesist ketseist. Aga lase harjutavad.

Nõrgeimini oli esitet skulptuur. Oli lihtselt vähe. Tähelepanu väärnis neist minu arvates vaid kaks: H. Halliste „Mehe pää“ (nr. 14) ja J. Raudsepa

Paul Burman

Joonistus

monumendikavand „Värav“. Esimesel oli kindel lõige ja sobivus materjaaliga, teisel õnnestunud imposantselt mõjuvat katset kasutada skulptuuri ja arhitektuuri koos monumendiks.

Maalid ei pakkund iseloomult midagi iseäralist uudist. Oldi korduv suuremalt jaolt. Märkida tuleb aga siiski Jegorovi „Öö“ (27), kus maali olt tarvitand väga õnnestunult uudisena hall-rohelist koloriiti öise pimeduse kujutamiseks Oleviste kiriku ymbruses. Märkida tuleb ka, et A. Kilgas oli hakand töötama tublimini. Tema monotypipiais tundus tugev Viiralti mõju. Venelane Kulkoff, hää virtuoos aga kindlama suunata mees, kes alles hiljuti maalis vanalaadilisi jumalamehi jne., esines siin reisivisetega Pariisist, Marseille'ist ja Veneetsiast ja ootamatult pääletykkivais karjuvais värves. Meeldiv oli tema rahulik Notre-Dame.

Grinev oli pöördund närviliselt kogu oma tähelepanu India templitele ja Egipti sfinksidele. Iseloomulik, et ta teosed olid pea viimseni yhe ja sama aine kordamine. Akvarellide hää meistrina esines seekord F. Kask. Veevärvi märg kokkusulamine on omadus, mis annab tema teostele (Sygis, Vaikus) erilise õrnuse.

Näitusel oli palju teisigi, aga nad ei esinend uudistega. Olgu tähendet siiski et noor Gentalen näitas, et tal graafikas rohkem õnne on kui maalil. Karika-

Peet Aren

Pannoo. *Õli*

Villem Ormisson

Tartu motiiv. *Õli*

Joh. Pytsepp

Piljardimäng. *Õli*

Joh. Muks

Natyyrmort. *Õli*

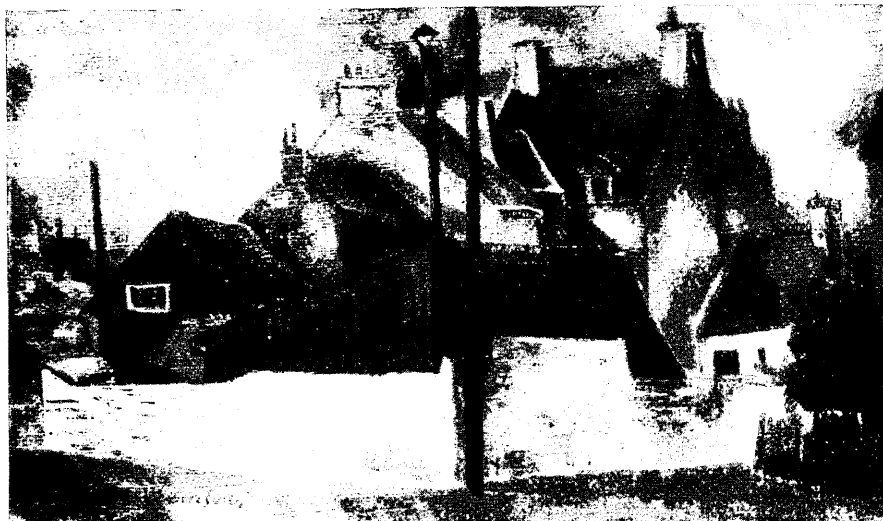
A. Laigo

Mees piibuga. *Õli*

tuuride joonistaja Gori-Tõnison näitab harva ka maale. Ka sellel näitusel nägime temalt ysna kordaläind neoimpressionistliku maastiku.

E. K. R. oli esinend täies koosseisus. Nende kubism ja konstruktivism pole liigetele mitte ryhma poolt ettekirjutet vooruseks, aga see huvi on saand sääil hoo iseenesest nendel tänapäeva mõjudel, mille keskel nad on kasvand. Ole ja Johansen, kes võtnud uue suuna, olid eraldet, kuna muidu ryhma kubistlik nurk oli korraldet hoolsa maitsega.

Arvustusi kevadisest näitusest tõid mitmed ajalehed. Märgime siin „Rahva Sõna“ 25. ja 31. V ARP-ilt, „Vaba Maa“ 26. V RP-ilt ja „Päevaleht“ 19. ja 20. V R. Kangro-Poolilt.

Erich Adamson

Saint-Servain'i maastik. Õli

Eduard Ole

Seine'i ääres. Õli

Felix Johannsen

Ed. Ole portree. *Õli*

Sygisel avati Tallinnas kolm näitust korraga. Arvustus rõhutas juba varem, et näitused tehakse publikule ja publiku seisukohalt ei ole sugugi soovitatav kolm näitust, mis konkureerivad enam kvantiteediga kui kvaliteediga, vaid üks hää valikuga ja hoolsalt kaalut ning korraldet näitus. Nii kirjutab H a n n o K o m p u s : „iga „firma“ katsub olla mitmekesine ja pakkuda ohtrasti kõike: maali ja skulptuuri, käsijoonistust ja trükigraafikat, portreid ja maastikke, figuuri ja natyymorti; kes aga tahab ylevaadet sellest, milliseid saavutusi meie kunstilooming pakub käesoleval pilgul üksikul aladel, nagu näiteks portree või figuuri või maastiku alal, kes tahab võrrelda sellelt seikukohalt üksikuid kunstnikke, see on sunnit otsima ylevaadet kokku mitmelt näituselt, see peab kandma võrdlusainet endaga mälus kaasas, siirdudes Harjumäelt pritsimajja ja säält börsisaali. See eeldab aega, see eeldab aga ka arenend võimet hoida seejuures vastuvõtte võime ikka veel erksana, see on meie hõreda ja arenematu kunstipubliku jaoks yle jõu käiv ylesanne. Seepärast korraldetagu üks ja hää näitus valjema žuriiga. See on Kompuse seisukoht (v. Pvl. 285).

Aleksander Bergman

Ema portree. *Joonistus*

Näitused kujunesid nyüd tõesti sääraseiks, et väljapanekud ei yllatand kedagi eriliselt. Palju oli pandud välja, aga selle hulga keskel leidus hääd vähe ja seda hääd oli leida raske. Tuleb ka märkida, et eriti E. K. K. K. Y. näitus oli säet lubamata juhuslikult yles. Näitus tervikuna on samuti kompositsioon oma säädustega nagu yksik maal. Seda ei saa pidada aga muidugi silmas, kui riputetakse teoseid veel tund aega enne näituse avamist seintele — kus leidub aga vaba kohta. Ei mingisugust systeemi teoste sisu või koloriidi seisukohast. Yhtlasi mõnel oli last panna (näiteks Adamson, Kulkoff, Kaigorodoff) mõttetult palju töid. See kõik rikkus tunduvalt näituse väljanägemise.

Sygisestel näitustel tundus teht töös tublisti seda kindlusetust, kus kunstnikul ei näi olevat kõigiti kyps, mis ta pyyab õieti. Siin ei maksa heita kunstnikule palju ette, sest terve meie ajavaim väänleb käärivais otsinguis. Inimestel ei ole suunda, kust see kunstnikki peaks olema kukkund, et tema peaks olema kristalliseerund kõigiti.

H a n n o K o m p u s on arvand välja, et kogu produktsioonist oli sygistel näitustel umbes 55% maastikke. See on suur arv tõesti ja see maastikurohkus hakkab

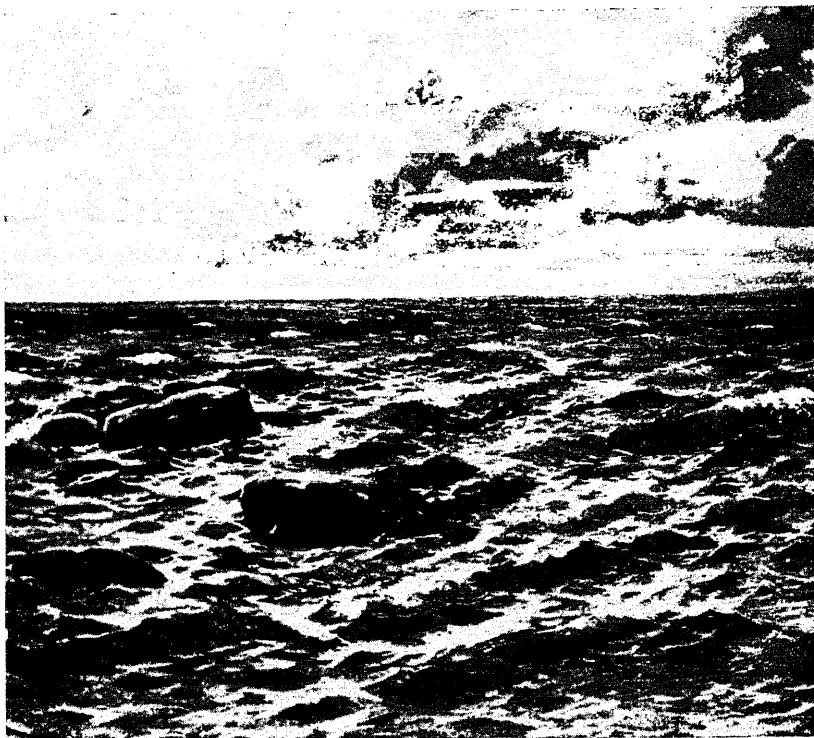
Voldemar Kangro-Pool

Portree. *Õli*

tyytama juba. „Asjalikkusele pöördud aeg vajab eepikat. Seda ärgu lastagu silmast“, nii ta jätkab oma mõtteavaldusi.

Siiski on tunda figuraalse kompositsiooni vastu tõusvat huvi. Esimesena tuleb nimetada siin küll A. J a n s e n i „Kalevipoegi karujahil“. See suur panno on juba mõõdult teos, milliseid pole teht meie kunstis pärast Kõlerit ja Hoffmanni. Sellele teosele kulutat jõukulu nõuab tunnustamist meie oludes, olgugi teos ise ei ole õnnestund vast mitte kõigiti. Isiklikult pean teose tähtsamaks puuduseks kujude dünaamika, võitluse tuhina puudumise. Kandmine ei tundu kandmisena, vaid kandmise poosina jne. (Looming 1927, lhk. 768.) H. Kompusel on vissionsi õigus et need „Kalevid kyttimeas“ gobeläänina leiaksid yldise tunnustuse (vt. Pvlit. nr. 286). Igatahes näitab see teos, et meil on tõusmas kalduvusi eepika poole.

Kubismi kalduva tyeseda teose oli annud ka Blumenfeld oma „Sadamaga“. Joonistuselt igatahes tugev töö ja mõeld kompositsioonilt hästi läbi. Hirmus palju pidime nägema A d a m s o n i, kes on teind palju tööd, aga asjata näitas neid kõiki. Tema kujunematute teoste suur hulk halvas tublisti näituse yldmuljet. See ei tähenda aga kaugeltki, et Adamsonilt ei võiks oodata tulevikus häid maale.

Boris Ottenberg

Meri. Õli

Yldiselt jäi mulje, mis ei rahuldand. Oli kyll märgata ka maastikus kalduvust maastiku-kompositsiooni poole (Murakin, Jansen), aga suurem jagu neist kannatas yhest ja teisest puudusest. Mõnel tundus kompositsioon virilana, teisel värvid jõhkrad jne.

E. K. Liit pidas seekord oma viieaastast juubelnäitust. Sääl on mõõdukad impressionistid ja realistid ylekaalus. Ja see tundub kohe. Koloriit on sääl tagasihoidlikum, ja mõõdukus on vajutand kogu nende tegevusele teat tuimuse pitsati kylge. Peab märkima siiski, et see viimane näitus oli kunstitasapinnalt vissisti parem eelmisist.

Näitusel esines 36 kunstnikku 166 numbriga. Need kunstnikud on aga suurelt osalt võõrad, ja omadki on olnud vähese tegevusega eesti kunstielus.

Tugevam maalija sellel näitusel oli kahtlemata A. K a l m u s, tugev fraktuuri meister ja hää joonistaja. Kalmus oli kauemat aega Pariisis ja esines nyd selle töö tagajärgedega, mis tegi Pariisis. Hää graafik R o o s i l e h t kipub liiasti dekoratiivsusse ja on jäänd nagu kahvatumaks sellest. Tugevana, tasakaalustund realistina esines B. O t t e n b e r g.

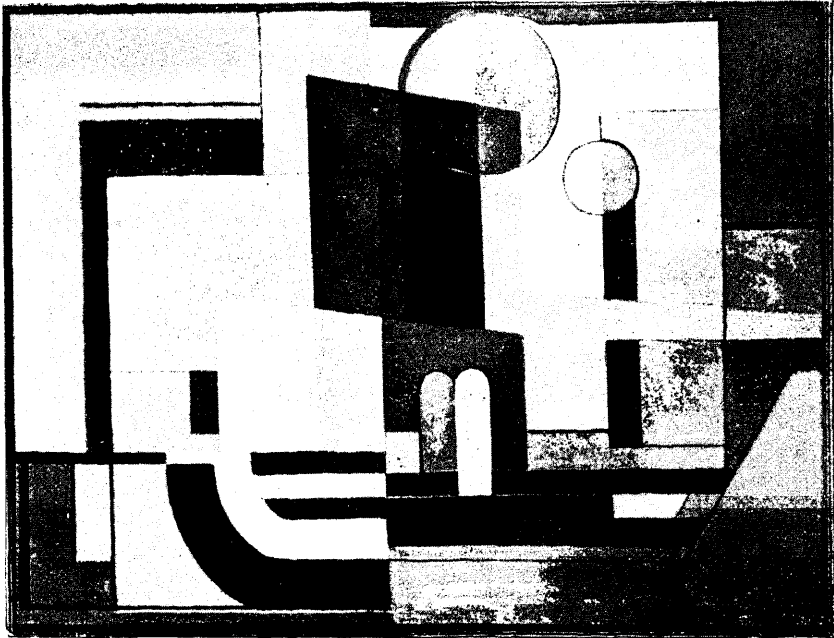
Imestan, et kui võetakse ette portree, et siis võiakse sattuda nii plakaatilikule libedale teele kui Maksolly. Magus kui vesi ja viksit. Maksolly oli annud muide

Eduard Viiralt

Värviline puulõige.

ka kaks representatsiooniportreed — Aino Tamme ja kindral Laidoneri. „Missugune edev kompositsioon ja lihavõttemunalik kirevus, mäherdune elutu käsi kindralil, millised nuku jalad, millel keegi ei saaks seista?! Yldse mitte tolligi meie vabadussõja ylemjuhatajast“ jne. hindab seda H. Kompus, märkides, et muidu Maksolly tabab elava täpse sarnasuse. Aga sarnasusest on portrees vähe (v. Pvlht. nr. 286). Tõin selle arvamise, et ei võidaks heita mulle sihilikkust ette, sest mu arvamised ei ole nendest hääd (vt. Looming 1927, lhk. 771). Peab nentima, et

Arnold Akberg

Mariin. *Õli*

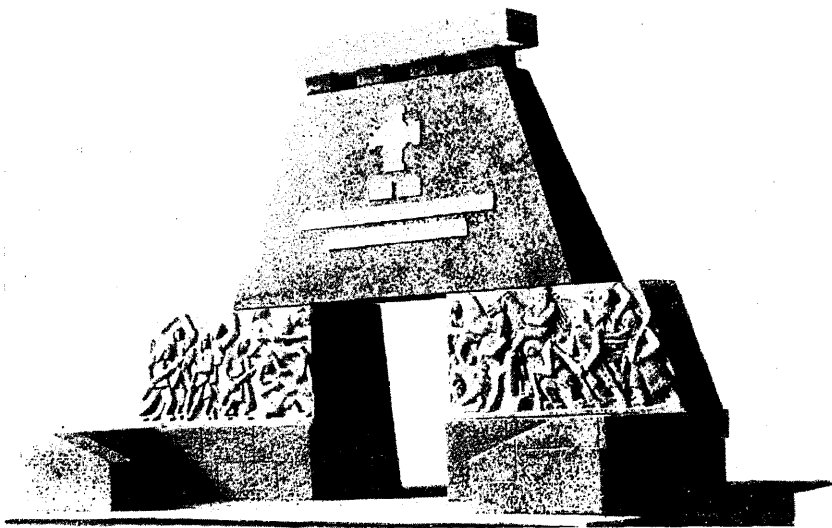
O. Jungberg on saavutand oma portreedes seekord tubli hulga paremat värskust kui varem.

Kolmas näitus „Pallase“ poolt pidi olema ajalehtede sõnumite järele 10. a. juubelnäitus. Sygisel sai „Pallas“ kymme aastat vanaks. See aeg on lyhike kyll, aga meie kunstielu arengus on „Pallasel“ siiski suur tähtsus.

Sõda eraldas meid kauaks muust maailmast. Iseseisvus tõmbas meie ymber kitsad piirid. Tartu kunstnikud organiseerusid, et hoida ylal ja arendada kunstielu. „Pallas“ asutas alul joonistamise, maalimise ja voolimise ateljeed ja hiljem kooli, kus noored anded võisid õppida. Pallase yhingu ymber koondus peaaegu terve Tartu kunstielu. Korraldeti näitusi, peeti loenguid ja tehti tööd loomingu alal.

Pallaslastel on omavahel arenedes osalt oma ilme, erinev tallinlaste omast. Seepärast oli nende näituse vastu teat huvi. Esines 16 kunstnikku 131 n. (Kataloogis puudub R. Paris, kes tõi oma joonistused hiljem kohale.)

Publiku ja arvustajate poolt avaldeti peaaegu yksmeelne arvamine, et see näitus oli kyll arvult väikesem, aga väärtuselt rikkam teistest. Otse yllatusena tundus säääl skulptuuri rohkus — pronksis, kivis, puus ja majoolikas. Tubli meistri nime teenisid kui A. Starkopf nii F. Sannamees. Starkopfi renässansiline „Virginia“, stiliseerit „Flora“ ja lihtne sydamlük reljeef „Mees ja naine“ Saaremaa kivis annab hääd tunnustust tema kypsist võimeist ja kunstipärasest käsitusviisist.

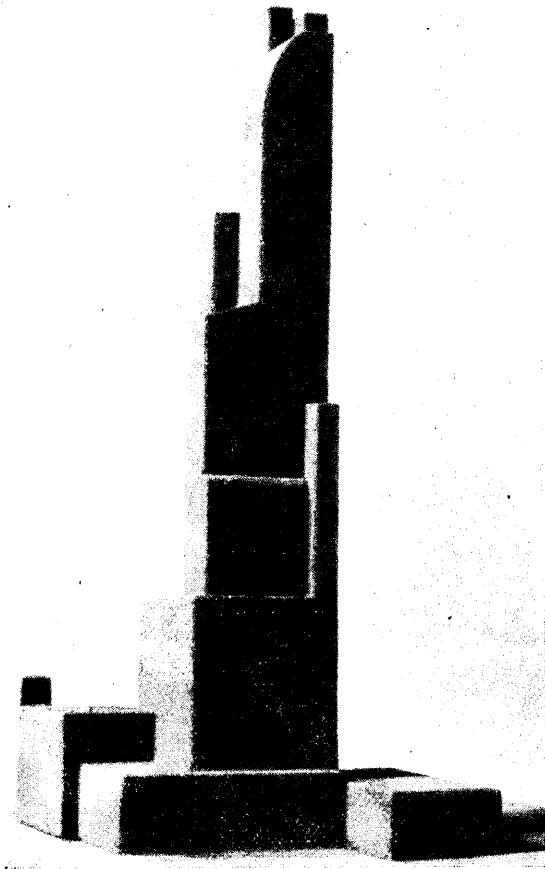
Juhan Raudsepp

Värvakavand

Tema portreed on pidulikult rahulised, seejuures vahest veidi elutud, aga stiliseerit vormitunne on hää. Tysedana portretistina võitis Sannamees nii mõnegi sydame. Tema joontes on palju soojust, kodusust, eriti kui tuletame meele tema „Lamavat naist“. Melnik on kahtlemata kuivem, aga vormis tugev. Eesti kunstinäitusil pole suudet yllatada kunagi publikut säärase väärtusliku skulptuuri koguga kui sellel „Pallase“ näitusel.

Eriliselt palju väärtuslikku pallaslased pakkusid ka graafikas. Ei ole tarviline tuletada siin meele Ed. Viiralti meisterlikkust, virtuositeeti. Samana meistrina ta esines ka sellel näitusel. Aga pani mõtlema siiski ja veidi kõhedaks läks sydames, vaadeldes millega ta kõik pole hakand tegutsema. Iga tyhine asi igast iseilmat on huvitand teda korruga. Ja nii ta on raband sinna ja teisale. Kas ta ei vii ennast tyhja sel teel? Hää portreejoonistajana esines Bergman oma ema portree ja prl. T. portreega jne. Bergman mõistab anda elu oma joonistustele. Tublit annet joonistamises näitas ka Karell ja teised.

Maal ei olnud sellel näitusel just tugevaim. Hääde numbrite kõrval oli ka tublisti nõrka tööd. Nooremaist ilmutasid hääd, aga veel väljakujunematut annet Bergman, Pytsepp, Muks, Laigo. Ei ole koht siin lähemaks arvustamiseks, aga peab ytlema, et noored pallaslased on töötand õige palju ja hooga. Ja see on tähtis alus jääda lootma meie kunstielule tublit värsket verd. Ka nyd näitusel olevate numbrite keskel oli mõnigi teos, mis annab hääst oskusest tunnistuse. On aga veel tihti tunduvad mõjud. Vanemaist maalijaist esinesid Triik, Aren,

Henrik Olvi

Monument.

Ormisson, Vahtra. Vahtra oli võtnud ka uue suuna, aga nähtavasti uues käsitamisviisis harjund veel vähe. Ormisson oli jäänd endiseks — sympaatilik aga tiheduseta, Aren värvides tagasihoidlikum ja sellega soliidsem.

Olgu tähendat, et publikut näitusel käis järgmiselt: EKKKY — 1150 täisealist; EKL — 1000; Pallases — 700, see teeb kokku 2850. Et need suurelt osalt igal näitusel käisid (tuleb nii arvata), siis oli vistsisti natukene yle 1000 täisealise Tallinnas, keda kunst huvitas. Õppiv noorsugu tuleb arvata sellele lisaks. Eks ole väike arv inimesi kyll, keda huvitab kunsti nägemine. Mõistetav siis, et ostjaid ei leidu peaugu yldse. Kui me kaebame tihtigi, et kunst ei tõuse ikka kyl-lalt kiirest suurele kõrgusele, siis peame mõistma, et meil puuduvad tarvitajad. Mis asi võib õitseda, millest ei tunta tarvidust.

Sygisestest Tallinna näitustest on järgmisi kirjutisi: 1) Seesygisene kunsti-lõikus, H a n n o K o m p u s, Päeval. 19—20 X; VI. Kunstaustellung des EKKKY,

Anton Starkopf
Virginia. Puu.

LK, Rev. Bote 28 IX; V Kunstausst. des EKL, LK 26 IX Rev. B; Kunstausst. der „Pallas“-Gruppe, LK. Rev. B. 4 X; „Pallase“ kunstinäitusel. Balder Jaan, „Vaba Maa“ 28 IX; K. K. Keskyhingu kunstinäitus Spectator, R. Sõna, 14 IX; Kunstinäitused Tallinnas 1927, Rasmus Kangro-Pool, Looming 1927, lhk. 766—772; K. Y. „Pallase“ 10. kunstinäitus, Perpendikkel, „R. Sõna“ 20 X.

Novembris korraldeti kohaliku saksa maalija Gerhard Roseni (1857—1927) mälestusnäitus Toommuuseumis. Kadund professori töist oli koos 219 numbrit. Arvustuslik kirjutus sellest näitusest on Hanno Kompuselt Päevalehes 17 XII.

Tartus lõpetasid 1927. a. „Pallase“ kunstikooli J. Karell, A. Kesner, A. Laigo, A. Madisson, J. Pytsepp ja A. Siivard maali alal ning prl. L. Lind skulptuuri alal.

Maikuus korraldeti nende lõpetajate näitus, mis näitas noorte kunstnikkude andelisi võimisi. Arvustusi sellest näitusest: „Rahva Sõna“ 14 V H. M-ik; Päevl. 21 VI J. Pert; Postim. 11 V -a; Samal ajal oli Tartus veel sakslaste rändav akvarellide ja graafikanäitus (v. Päeval. 21 VI J. Pert).

„Pallase“ kunstinäituse lõppedes Tallinnas pidi avatama see kohe Tartus. Yhingu tekkisid aga vastolud liigete vahel selles asjas. Osa vanemaid maalijaid oli näituse vastu. Asi kippus minema teravusteni. Nooremad koos Starkopfiga soovivad näitust, kuna Aren, Melnik, Ormisson, Vahtera, Vabbe, Paris, Triik olid vastu. Hääletamisel kukkuski näituse korraldamine läbi. Näituse soovijad korraldasid siis iseseisva sygise näituse Vanemuise saalis, millest võttis ka Tallinna kunstnike osa. Näitusel oli ligi 200 numbrit 27 kunstniku poolt. (vt. „Vaba Maa“ 20 XI Joh. Jot. ja Postim. 19 XI.)

Käärimistest „Pallases“ leiame kirjutisi Päeval. 29 X; „R. Sõna“ 2 XI, 8 XI, 16 XI; Postim. 8 XI 1927.

Meie kunstielule teeb suuri raskusi eriti ostjate puudus. Rahvas rabeleb suures majanduslikus

Ferdinand Sannamees

A. Tassa portree. *Graniit*

kitsikuses ja on huvitet kunstist vähe. Tõesti imelik, aga tõsiasi, et meie kunst umbes 70 a. tagasi oli eraldet oma sünnipäivil rahvast võõrsiloleku pärast, aga nyyd on jäänd võõraks ka kodumaal olles.

Luaa side või sild kunsti ja rahva, rahva ja kunsti vahel on kultuurpoliitika ylesandeid. Kunsti vaja populariseerida, viies teda vähemalt õppiva noorsoo kätte. 1927 a. tegi sellel alal mõnegi sammu. Märkida tuleb siin noorsoo ajakiri „N o o r u s m a a“, kus toimetaja M. L a a r m a n on avaldand hoolsasti materjaale kunstist ja kunstnikest.

1927 a. suvel ilmus k. k. sihtkapitaali väljaandel „Kunsti Aastaraamat II“, mis pääseb aga oma hinna tõttu väheste kätte. Seepärast otsustetigi siht-

kapitaali valitsuses asi ymber ja hakkab ilmuma aastaraamatu asemel käesolev ajakiri.

EKKKY andis välja oma „Viis aastat“ õige paljude piltidega, kunstnikkude näopiltidega, elulooliste andmetega ja mitmesuguste kirjutistega.

Samuti ilmus M. Laarmani sulest raamat „Puulõige“ hulga piltidega. See raamat annab kenakese selge ylevaate puulõikest kui kunstiharu arenemisest.

Kui meie ei võind kriipsutada 1927 a. kunstielust alla mingit erilist syndmust ja erilist tõusu, siiski pole meil põhjust olla sellest nukrad. Kunst elab ja astub pisikeste sammudega oma arenemisteed edesi.

Me ootame rahvuslikke suurteoseid kunstillt.

Lase rahvas kasvab suurteoste väärseks, kyll siis tulevad need suurteosed. Rõõmsa meeleoluga võime astuda ja peame astuma uutele päevadele vastu.

Rasmus Kangro-Pool.

Riigivanema kodu.

RIIGIVANEMA KODU

Tallinna Toompää lossiplatsi idakyljel Pikkjala nurgal seisab lihtne valgekublujat hoone — vabariigi esimese kodaniku, meie riigivanema, ametlik kodu. Nelja kõhetu toskaana samba toetetuna varjab tema pääsissekäiku palkon, millelt avaneks kaunis ylevaade platsile ja selle vastaskylge piiravale valitsushoonele, kui mitte Šahhovskoi pärandus, vene katedraal, ei seisaks vahel. Mitte ainult väljavaadet ei takista selle võõras, kohmakas ja maotu kogu, vaid ta teeb ka võimatumaks iga-suguse vähegi ulatusrikkama meeleavalduse, mille kaudu rahvas tahaks austada isennast ja kinnitada enese loodud riiklikku rippumattust ja korda oma esimese välja-valitu isikus. Ning kuna pole põhjust arvata, et lossiplats saab kunagi tagasi oma algupärase avaruse ja ilme, siis ei peaks kõheldama kyll kaua meie riigi esimesele esindushoonele valimast syndsamat paika, väärilisemat ja yhtlasi väärrikamat, vaba rahva iseteadvusele vastavamat.

Selliseid mõlgutusi käib läbi pää riigivanema kodu kylastajal, silmitsedes ymbrust kuni avaneb valvat uks. Pole uhked need mõlgutused ega rahuldavad —

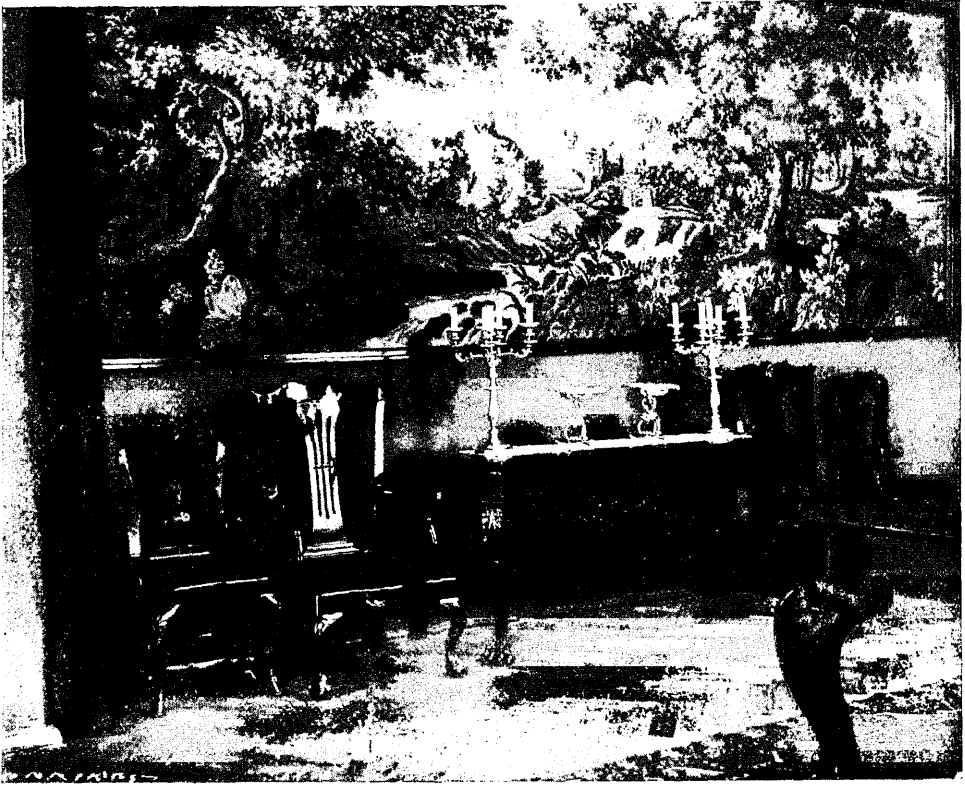

Riigivanema kodu: Kylaliste ooteruumist.

nad kõnelevad ju äratundmisest, et vaja kohendada, teha ymber, jälle uuesti asutada ja ehitada nagu asunikul kunagi. See on mure, kuid yhtlasi see on ka lootus, et teinekord teeme juba paremini.

*

Tähtsaimaks ruumiks hoone alakorral on kylaliste ooteruum. Sõbralikkuse ja soojusega see avaneb sisseastujale, ymbritseb ta valit mugavusega ning kutsub viibima. Kyllap tekitab selle tunde rohke, soojades toonides pruunoraanžist mustjaspruunini peitsit puukaunistis: silmikõrgune seinpaneel ja õgu- ning kaarjoonelise raamistikuga mitmekujulisteks geomeetrilisteks väljadeks jagat lagi. Seinariiba päälpool paneeli, seinapaberiga kaet, on parajaks põhjaks vähemakaustalistele

Riigivanema kodu : Söögisaalist.

maalidele, mis ymbritsevad kirjus reas kogu ruumi, lisades yldiselt tumedale kogumõjule värvi ja heledust. Kahjuks ei ole teatada piltidest yakshaaval vaadeldes just palju rõõmustavat, kuid sellest pärastpoole. Esialgu veel ei raatsi pöörduda mõnusast mõjust, mida avaldavad intarsiaga kaunistet ja lakeerit seinaja laevooderduse renässansvormid. Eriti pilku paelav on uks kui pinna suurejooneliselt liigituselt kauni sepa taot haarakuga nii ka kahe lõbusa fauni poolkujuga ehit raamistiku nikerduselt. Selle ruumi ehtimisrõõmu jatkub põrandalegi keset parketti paigutat erivärvilisist puudest kokkupand ligikaudu meetrilise läbimõõduga painduvalt joonistet pindornamendi näol.

Toasisustus omagi poolt põhjustab toda intiimset, kodust mõju, mis selle ruumi vooruseks. Kirjutustoana möbleerit on siin silmapaistvamaks esemeks suur kirjutuslaud empire vormides kasinate kuldpronkskaunistustega. Laua kaunimaks ehteks aga on suured valitult ja suursuguselt proportsioneerit empire lyhtrid ja muud kirjutuslaua nõud tumedast pronksist peenelt tsiseleerit kuldpronksdetailidega. Puritaanliselt lihtsana kontrasteerib nendega riigivanema kodu visiitide raamat.

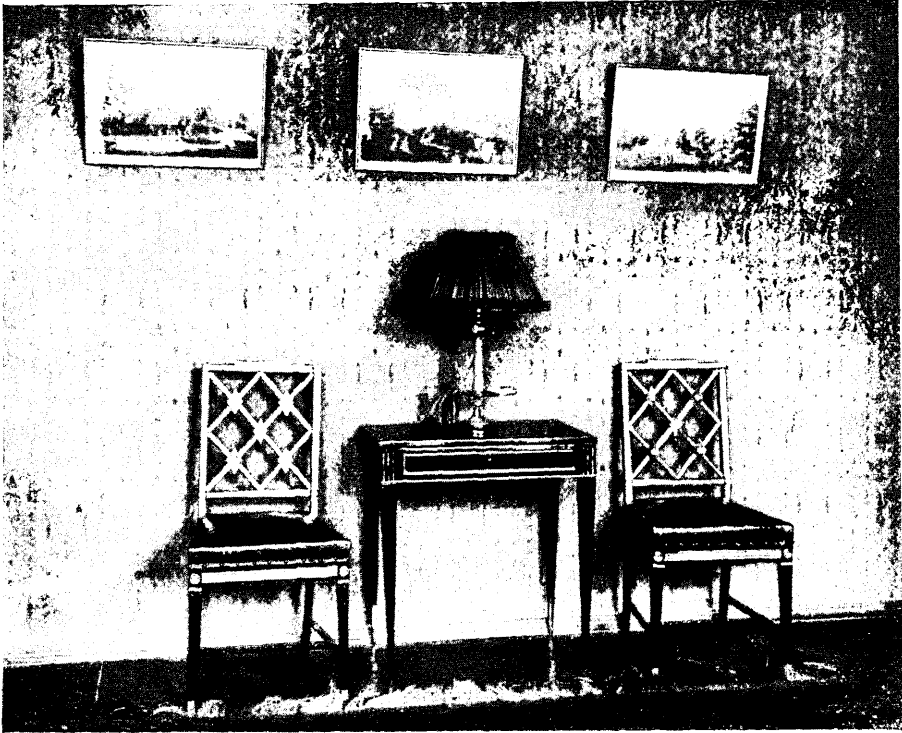

Riigivanema kodu: Riigivanema kirjutustoast.

Muust möbleeringust biedermeieri stiilis eraldub, rõhutades väarikust, paar tugitooli, mille vormid tuletet hollandi barokist.

Mis nyyd puutub piltidesse, siis pääle mõne erandi enamik on sattund siia kyll juhuslikult: näib, me kunstnikkunnal, ta enda kahjuks, on olnud väga ebamäärane käsitus riigivanema kodu kaudu kogu rahvast, ta kultuuri tasapinda ja nii siis ka me kunstilist loomingut esindavast tähtsusest, kui on võidud toetuse hankimiseks käia pakkumas sääraseid lõuendeid ja lehti nagu neid leidub siin: osalt õpilaskatsed, osalt pääliskaudsed harjutised, nad ei suuda pidada ruumi ja möbleeringu väarikuse kõrval paika ega kajastada me kunstilisi saavutusi. Yksikasjaliselt neil peatuda oleks kaunis rõõmutu; nimeetagu vaid, et tähelepanu peatab üks koopia portselaanil Neffi järgi: kaks eesti rahvariides neidu kase varjus oja veerul istumas ja tammikust neile seltsiv noormees. Varem rippus siin päevpildi-suurendisi, meie maastikutyype, ning paraku peab ytlema, need andsid kes-teab terviklikuma mulje. Saagu see märkus me kunstnikkunnale yleskutseks hoolitseda meie kunsti väarikamast esindusest riigivanema kodus.

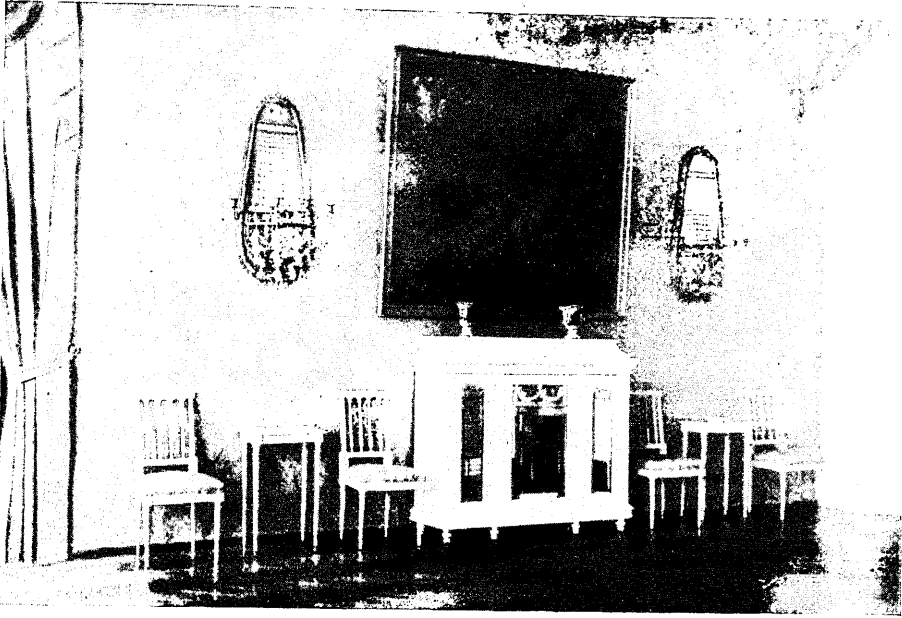
*

Riigivanema kodu : Jacob-mööblit yhest vahekabinetist.

Kitsast punase vaibaga pehmelt kaet treppi tõuseb kylastaja ylakorraale, päris representatsiooni ruumide ridastikku. Tubade pagu, anfilaad, koostub siin kuuest ruumist, päätudes yhes otsas riigivanema kirjutustoaga, teises söögisaaliga, millest kumbki asetseb mõne astme võrra madalamal vahepäälseist ruumest — väike võte, mis yldiselt napi majaorganismi peab moondama näiliselt ruumikamaks: paar astet tõusu või lasku, juhtides teisele tasapinnale, viivad otsegu uude organismi ning lasevad paista yldkompleksi avaramana kui see on tegelikult.

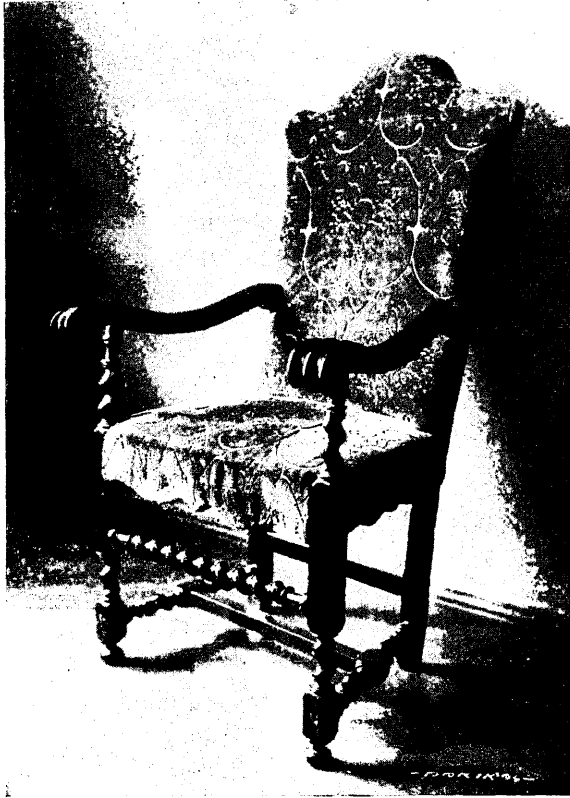
Trepilt astume keskmisse kolmest väikesest kabinetist, mis moodustavad vahelyli yhelt poolt riigivanema kirjutustoa ja teiselt poolt pidusaali ja selle taga asetseva söögisaali vahel. Liikudes toast tuppa, sammume siin pehmelt väärtuslikel kaunikirjalistel värvikyllastel idamaa vaipadel. Möbleeringu toast tuppa erinev stiil loob meeldiva vahelduse, hoidudes ometi liig järskudest kontrastidest: keskmise kabineti punane mahagoni natuke kainetes biidermeier-vormides tagasihoidlikuima nikerdusega moodustab paraja ylemineku nii yhele kui teisele poole. Pöördues vasemale, leiame vahakollase siidiga polsterdet mahedas pruunkollakas mahagoni toonis biidermeieri, mille rohke nikerdus valmistab ette riigivanema kirjutustoa

Riigivanema kodu: Pidusaalist.

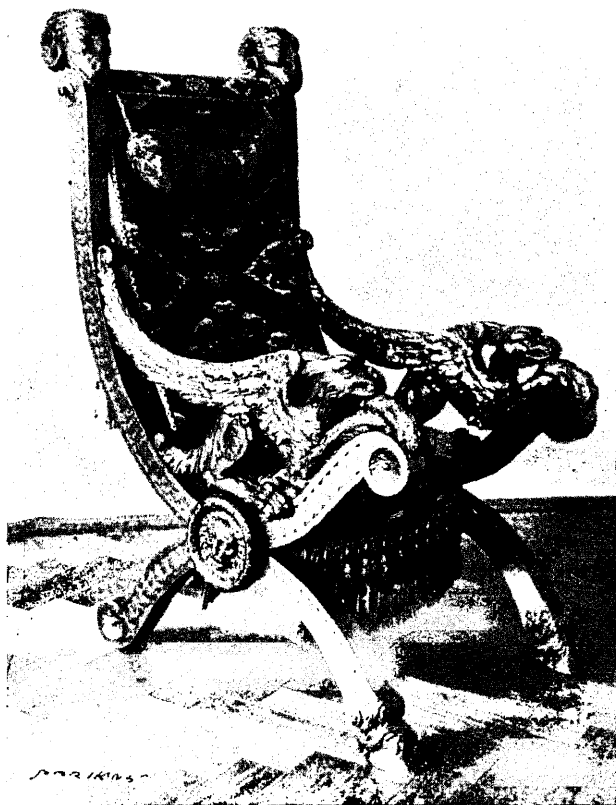
Riigivanema kodu: Mööblit pidusaalist.

Riigivanema kodu: Tool kylaliste ooteruumist.

raskele, pidulik-tõsisele puuvoolile; paremal aga satume tolele napile, sirgejoone-
lisele, sihvakale empire'ile, mis meil kutsutakse „jacob-stiili“ nimega — peeni tume-
punaseid puuosi ehivad päalepandud läikivad triibud, ringid ja rosetid valgest vasest,
andes kogumõjus hapraima elegantsi pildi. Istmed on tõmmat siin erandlikul kom-
bel yle nahaga, mille pinnal pressit korrapäraste vahedega sisse Bourbon'ide
liilia. Nimetus „jacob“ ei ole hakand silma lääne kunstikirjanduses ning näib
tuttav olevat vaid Venes ja vene pärandusena ka meil. Ometigi nimi põlvneb
kui asi Prantsusmaalt, kus empire-ajal oli tuntumaid mööblimeistreid François
Honoré Jacob, nimetat Jacob-Desmalter'iks, kellest on teada, et ta teostas tellimusi
losside möbleeringuks Belgiast Venemaani, ise olles yhe juba Louis XVI ajal kau-
gelt kuulsa „ebenistide“-perekunna võsu, nagu hyyti tol ajal kunstlaudseppi. Nimelt
olid juba Louis XIII ajal, s. o. XVII sajandi alupoolel välismaised puusordid —
-„bois des îles“ — nagu esijoones eebenpuu, siis mahagoni jms. hollandi eeskujul
hakand tõrjuma mööbliehitusest kõrvale prantsuse tavalise pähklipuu; siit saidki
siis mööbliehitajad ebenistide nime.

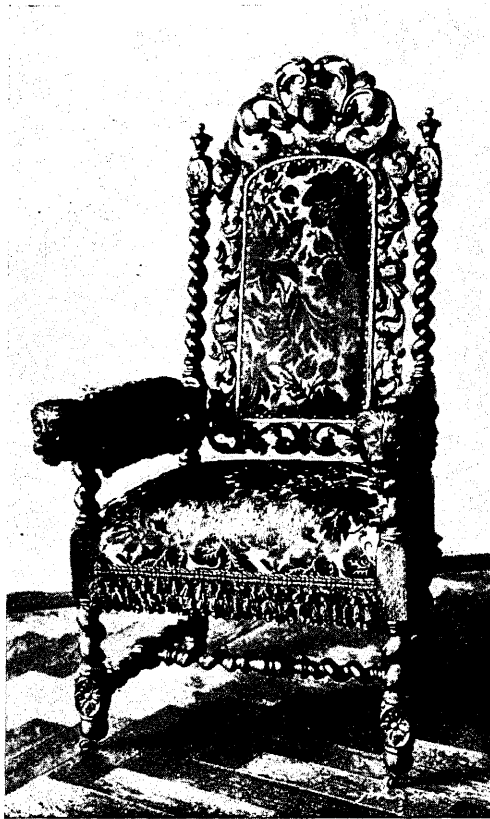
*

Riigivanema kodu: Tool kirjutustoast

Pärast seda väikest ekskurssi astugem riigivanema kirjutustuppa. Siin valitseb pruunikspeitsit tamm nois raskeis, rikkais, pidulik-väärikais vormes, mida armastasid hollandi hilisrenässansi ja barokk-meistrid. Kirjutuslaud, raamatukapid — teine neist kordab noid faune alt ooteruumist — on renässansvormides; tume terrakotta värvilise damastpolstriga kaet sohvagarnituur samuti kui juure kuuluv peegelgi esinevad barokis nikerduses. Ka laest rippuv, valgest vasest valat kroon vanade kirikukroonide laadi — suurt keskkera ymbritsevate kahtpidi looka painutatet harudega — osutab XVII sajandi hollandi vorme. Seinud ehivad terved kollektsoonid päevpiltlikke portreid kitsa kuldliistuga raamis. Eesti rahvusmõtte ärkamisaegsete kandjate: Janseni, Kreutzwaldi, Koidula, Jakobsoni, Hurda, Villem Reimani kõrval iseseisva Eesti tähtsamaid tegelasi: päästekomitee, vabadussõja juhid kindral Laidoneri ymber, meie riigivanemad. Tõsi, selle ruumi seinad ei suudaks mahutada suuremaid portreemaale; ometigi tunned teravasti suure portreekunsti puudumist: nii mitmeid mehi, karaktereid, päid, kuid ei yhtki kongeniaalist äädvustajat pääle ykskõikse fotograafilise objektiivi . . . Vajame portretiste!

*

Riigivanema kodu: Tool kirjutustoast.

Pöördume tagasi, et suunduda pidusaali ning taas sammume läbi tolle kolme väikese veetleva vahekabineti, mis igayks omaette meelitab viibima, tas peituvat meeoleolu maitsma, mõtiskelema. Yhes silmitseme rikkalikku kolleksiooni väikesemaid ja suuremaid gravyyre ja litograafiaid, meie linnade vaateid, kuis nad olid kunni sada aastat tagasi, vanades kaunistes siledates mahagoniraamides, mis kokku mööbliga annavad yllatavalt yhtlase, maheda kogumõju. Muu hulgas ripub siin tundmatult autorilt suurem guas-maal: Vana-Narva vaade. Edesi minnes leiame uuemaaegseid, suuremakaustalisi Tallinna vaateid originaalmaalides Kleverilt, Winklerilt, Jegorovilt. Jacob-toas ootab meid haruldusena seeria inglise värvilisi gravyyre XVIII sajandist. Siin ripub ka Laipmani ainus õlimaal, poisike kaukaasia ylikunnas, siingi „Agu tervitab lainet“ Adamsoni pirnipuu nikerduses.

Kõikjal, postamendil, peeglilaudil, kapikestel seisavad alati sobivana ehtena lyhtrid mitmest ajajärgust, tõestades liigne kord, et kyynlajalg yhes sirge valge kyynlaga ikka veel on kaunimaid dekoratsioone, rääkimata sellest, et mahedaima, meeoleolukaima valguse intiimiks, syvenend lugemiseks annab yksi kyynlatuli, samuti

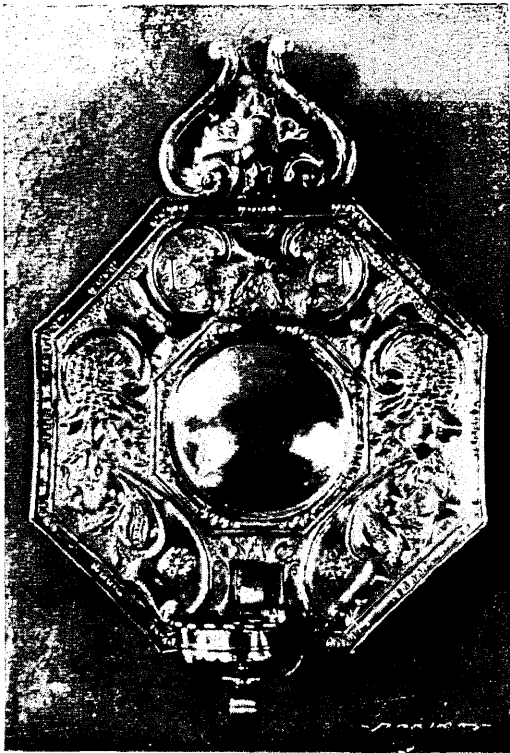

Riigivanema kodu: Kuldserveis.

kui suurte kandelaabrite kyynlasära loob igale pidulauale teretulnud läheduse kylaliste vahel. Kyynal ja kolle — tõeliselt põlev, paistev, soojendav, elav tuli — ei pelga yhegi tehniliselt olgu kuitahes täiusliku „valguskeha“ või „kyttekeha“ võistlust, senni kui meil on elutarviduseks kodususe, varjuloleku tunne. Moodne elu aga põhjustab, et vajame just seda tunit järjest rohkem. Nii viib meid iga tehnika edusamm yhtlasi tagasi esiisade ilma sygavamale mõistmisele ja vajamisele. Tehnitsismi ryndav ylimäärasus ja yhekylgsus äratab vastukaaluna, — et me ei kaotaks hingelist tasakaalu, — vallutava vajaduse kõigi primitiivsuste võluvuste järele. Mida moodsemaks muutub inimsugu, seda enam ta yhtlasi hakkab armastama möödunut . . .

*

Pidusaal võtab meid vastu symfooniana valges, hahkjavalges ja hõbehahkjias, kus seda mõjukamalt pääsevad esile maalide sygavad värviakordid. Möbleering, valgeks lakeerit, esineb vormides, mis jäänd tänini prantsuse geeniuse õilsamaks õieks: Louis XVI klassitsismi peenused ja õrnused on siin olnud ristiisaks. Sama maitse kajastub suures krooniski ja neljas kaunis seinlyhtris peene lehestikuga kuldpronksist ja ripatsitega kristallist. Piltehe on kasin, kuid väärtuslik: kaks suurt lõuendit, paarikud, kujutades kumbki kitsi ja lambaid, juhivad otsima nende

Riigivanema kodu: Seinlyhter söögisaalist.

toolides lisaneb sugemeid hilisemas, sajandi teisel poolel valitsema tulnud Chippendale'i maitstes. Neile seltsib suur inglise, kargeis vormes kappkell, nagu see inglise klassitsismile omane. Mahlakamat, lopsakamat vormitunnet ilmutavad hollandi XVIII sajandi porstelaani kapid nagu ju yldse XVIII sajandi eelklassitsistlik kunst veel oli algupärane ja elav võrreldes klassitsismi laenkunstiga. Siiski ei saa salata, et see laenkunsti saavutas väärrika, representatiivse mõju, mida tõendab siingi leiduv biidermeieri klaaskapp hõbeda ja kristalli jaoks, varjates muu hulgas nägemisväärsusena barokkides vormides kavatses, ylirohke figuraalse plastilise dekooriga kaet kuldserviisi. Need on mitmekesisemad, naturalistlikult käsitet talupojastseenid hoonete ja puude foonil otsegu kant mõne hollandlase maalidelt plas-tilisena kannudele ja kaussidele yle.

Selle serviisi soe kuldläige juhhib pilgu uuesti ta kahvatumamale kajastusele nois valgevasesest seinlyhtrites, mis muide on tähelepandavaks rariteediks: kui pole tegu võltsinguga või koopiaga, mida praegu käesolevad andmed ei luba otsustada, siis omame siin algupärandeid arvatavasti mõnest hollandi töökojast XVI sajandist nagu ilmutab ornamendi iseloom, mis yhendab n. n. rullvärki võrdlemisi natura- listlikult käsitet puuvilja kobaratega, ning nagu lausub päälegi aastaarv 1561.

*

autorit XVII sajandi lõpu itaalia koolist; üks suur maastik kuulub nähtavasti hol- landi kooli samuti kui oletetavasti ka kaks natyyrmorti — nende maalide samuti kui veel yhe itaaliaaliku maastiku lähem mää- ritlus nõuaks üksikasjalisemat uurimist. Veel ripub siin koopia Rembrandti järele: too tuttav poola aadliku portree Peeter- buri Eremitage'ist.

*

Laskume lõppeks paari astme kaudu viimasesse ruumi tubade paos — söögi- saali, mis tervitab meid piduliku tumepu- nasega: punasest puust mööblid on punase kaleviga polsterdet, punased on akende eesriided, punane valitseb suures persia vaibaski. Teisi kõlasid toob vaid suur gobelään n. y. pronks- toonides kahvatu valgevase värvist pruunide varjundite kaudu roheka ja sinaka paatinani, ning hel- kivast valgest vasest taot ja voolit sein- lyhtrite paar. Inglise XVIII sajandi alguse mugavaid vorme, n. n. Queen Anne stiili, jäljendavad toolid ja lauad, kuhu tugi-

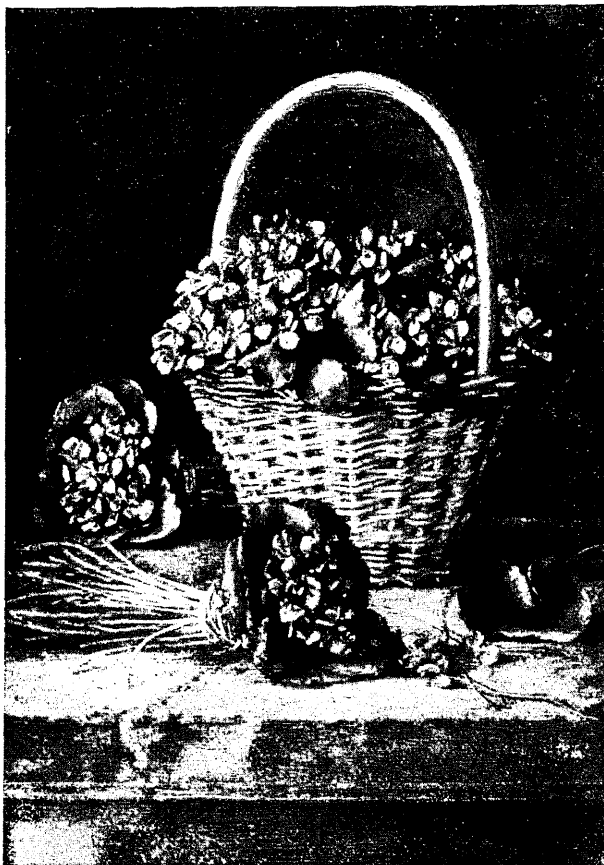
Oleme käind läbi kõik kylalistele avat esindusruumid. Saadud yldmulje nii ruumide suuruselt kui sisustuselt rõhutab kodusust. See on esijoones kodu, mille riik siin asutand. Oligi ju algupäraselt see hoone eraisiku koduks, enne kui see omandeti riigile. Kodu iseloomu on see säilitand nnydki. See on ta vooorus kuid yhtlasi ka puudus. Vooorus, sest see iseloom vastab meie praegusele elujärjele, kus esindustahe, esindustarve ja esindusvõime mängib alles teisejärgulist rolli; puudus, kuna siin ei saa tärgatagi esindav žest laiemas ulatuses mõne piduliku tseremoniaali või m. s. näol — see oleks siin kitsendetuna deplatseerit, nagu ta võib-olla tundub yldse deplatseerituna kogu meie praeguse äripäeva kitsikuse seisukohalt.

Siiski, riik peab esinduma, ka riigivanema kodus. Ja siin peame kyll tunnustama, et meid endid on siin liig vähe. Meie tööd, meie saavutusi, meie loomingu, mis kajastaks ja esitaks meie tahteid ja võimeid, meie kylvi ja vilja. Kuigi oleksime sunnit möönma mõnelgi puhul, et oleme olnud ahtrahad ning näidat on meil vähe, millest tohiksime olla uhked — saagu see vaid me tahte uueks kannustajaks.

Täna veel jätab meie riigivanema kodu mitte just spetsialiseerund või yhekylgselt individuaalse maitsega privaatse kolleksionääri kodu mulje, tunnistades siiski nii esemete valikus kui paigutuses ta tegelikkude korraldajate, kunstniku Nikolai Triigi ja ehituspäävalitsuse tollaegiste arhitektide Eugen Habermanni ja Edgar Kuusiku maitsekultuurist, teadmistest ja oskusest. Kuid päriselt Eesti riigivanema esinduskodu peab alles saama — vormides, mille loob meie oma rahva genius oma palge järele.

Hanno Kompus.

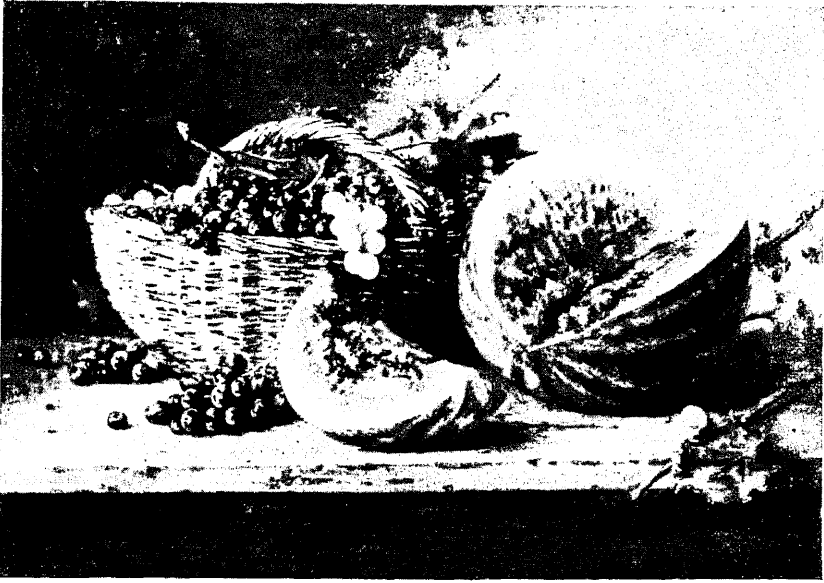
Alfred Hirv

Kannikesed. *Õli*

pr. Pukitsa omandus

ALFRED HIRVE MÄLESTUSEKS

Käesoleva aasta varakevadel möödub sellest kymme aastat, kui Peeterburis pikaldasest rinnahaigusest kurnatuna varises surmale kunstnik Alfred Hirv, lugupeet ja tunnustet maaliija, kelle nimi on jäänd aga kodumaal kahjuks peagu tundmatumaks. Ainult mõned yksikud kunstiharrastajad endise Venemaa päälinna eestlaste seast, kellel oli saand hingeliseks vajaduseks või harjumuseks käia akadeemia ja säälsete kunstiseltside poolt igal aastal korraldet järjekorralisil näitusil, mäletavad tema nime ja teoseid, ning kaks-kolm nende seast on omandand mõne ta pildigi.

Alfred Hirv

Tallinna Eesti Muuseumis

Natyyrmort. *Õli*

Alfred Hirv

Natyyrmort. *Õli*

Alfred Hirv

Hra M. Ulemanni omandus.

Natyyrmort. *Õli*

Võrsund vaesest perekunnast — mäletavasti Võrumaa Urvastest — ja elades kehvades oludes, loomult ise vaikne ja tagasihoidlik, ei armastand Hirv väliselt kõmu ega pyydnud tikkuda kuski esile oma isikuga ega teostega, millega võibki seletada tema võõraksjäämist Peeterburi eesti seltskunnale. Asjaomased vene ringkunnad aga oskasid hinnata seevastu tarviliselt Hirve kunstilist loomingut ja võimaldasid ostudega talle ka ainelise läbisaamise ja omaette äraelamise.

Kahjuks puuduvad meil Hirve elust ja tegevusest täpsemad andmed ja teated, neid on tarvis alles koguda ja otsida. Nende ridade kirjutajal oli paaril korral kyll juhtum näha kaugelt kunstniku saledat ja kõhna kuju, kuid lähem tutvus jäi tegemata mingipärast. Ja kui 1918 kevadel päälinnas elutsevad eesti kunstnikud asutasid omavahelise seltsi „Lennok“ ning maikuu Nevski prospektil Jansoni kaubanduskooli ruumides korraldasid oma esimese ja yhtlasi viimse näituse, kuhu oli tarvis hankida ka Hirve töid, siis haige kunstnik oli juba läind manalasse. Hiljaks jäänd tulijale avas ukse yhel Vassiili saare kaugemal liinil kunstniku hõbepäine emakene, kes oli jäänd täiesti yksi, kuna aasta varem teine poeg, kes töötand kuski vabrikus, oli saand õnnetu surma elektritrampi all. Ema andis mainit näitusele poja paar juhtumisi kodu leiduvat vähemat asja, kuna kaht

Alfred Hirv

Natyyrmort. *Õli*

portreed, mis kujutasid ta mõlemat poega, ta keeldus andmast kategooriliselt, pidades neid enesele liig kalliks ja kartes jääda neist ilma. Kyll oli pojal valmis olnud veel teisigi töid, need aga olid jääud hoiule yhe kadunu sõbra, poola nimega kunstniku kätte, keda tookord polnud Peeterburis. Ema ytles väimehe elavat Pihkvas ja kavatses asuda õige pea sinna.

Hirv oli omandand tarvilise tehnilise oskuse päämiselt iseõppimisega, saades juhatus ja näpunäiteid tuntud balti kunstnikult professor Julius Kleverilt, kellega teda yhendasid ligidased sõprusesidemed. Tema kitsamaks erialaks oli natyyrmort, millega ta oli suutnud võita enesele ysnä laialdase tutvuse ja mida eriliselt hindas ka arvustus, märkides maalide toonirikast koloriiti, elavat värskust ja keskendet valgusküllust. Ka teistel maali aladel Hirv on katsestand, mida tõendavad näituste kataloogides leiduvad piltide nimetused nagu *A t e l j e e s*, *K a a r d i m ä n g i j a d*, *T e m a l e m m i k* ja *R a a m a t u t a g a*.

Hirv on esinend Peeterburi näitusil juba alates 1897. aastast, nagu selgub kunstiharrastaja ja meie kunstiajalooliste materjaalide koguja Julius Gensilt saadud andmeist. Mainit aastal Hirv on võtnud osa Keiserliku Peeterburi kunstnikkude seltsi (obštšestvo) näitusest, millise seltsi liikmeks ta jäi surmani, olles üksvahe isegi ta esimeheks. Nõnda Hirve kunstiline tegevus on völdand vähemalt kakskymmendyks aastat.

Kaasalisat yhetoonilised reproduktsioonid ei anna kyll ettekujutust Hirve värvikäsitusest ja koloriirist, mis natyyrmordi juures on ometi tähtsaim kylg, kuid võimaldavad tutvuda siiski ta ainestiku ja esitusviisiga. Oleks soovitav ta teosed, mis kuidagi kättesaadavad, koondada kord mõnele näitusele, et nad saaksid tuttavaks ka laiemalt ja aitaksid hoida kunstniku nime sattumast unarusse. Ka meie muuseumid peaksid katsuma omandada kas või paarigi tema teost, need on seda kindlasti väärt.

M. P u k i t s.

Alfred Hirv

Natyyrmort. *Õli*

MOODSEST TARBEKUNSTIST.

Jälgides meie kunstielu avaldusi viimaseil aastail ei saa jätta märkimata suurt agarust ja pysi, millega meie kunstnikkude pere on asund tõhe. Kas pind on siis selleks nii vastuvõtlik ja kyps, et on tekitand säärase palavusliku töö? Syvenedes neisse kahte teineteisele nii lähedalseisvasse kysimusse, jääd mõtiskelema nähes ennastsalgavat ryhkimist, askeetlikku enesepiinamist, et pysida ainult kuidagi ja jääda truuks algatet mõtteile, tegevusele ning jõuda lõppsihini. Vottes meie kunsti produktiooni ja publiku suhtumist sellesse paaril viimase aastal, kergib kysimus, millest tingit säärane julgus läkitada näitustele nii suur arv maale, joonistusi, skulptuuri, kui neist leidub publiku hulgast ostja vaid yhele või kahele. Kus on siis õiged vahekorrad kunsti ja selle tarvitaja vahel? Ei ole ses palju imestada. Kunstnikkud on olnud leivakysimuses alati vähe-materiaalne, esinend rohkem aga uute ideede otsijana.

Demokraatlik ilmakord tahab teha mugavuse-osaliseks laia rahvamassi, ja kunst, mis teenis enne äravalituid, peab astuma kõrgusest alla rahva sekka, et olla abiks sellele ehtimis- ja kaunistumistungile, millega loodus varustand igayht meist, yht vähem, teist rohkem. Esteetiline kysimus, mis võeti varem ainult maitse kysimusena, on saand yheks tarbekysimuseks yldtsivilisatsioonis. Häa maitse on saand sama vajaduslikuks kui häa toon seltskunnas.

Tarve ja nõue enesekaunistamise ja elu mugavuse järgi syvendub ikka rohkem ja rohkem laia rahvamassi, mida mõjutab suures määras mehhaaniline fabrikatsioon, mis saadab odavuse tõttu oma saadused isegi sygavaima metsanurki ning leiab tarvitaja. On tõde, et käsitöö mehhaniseerimine ja masina tarvitamine tõi kaasa esialg. ja vormi languse, kuid esteetiline printsip on jäänd pysima, kujundudes ymber ja muutudes stiili ning vormi alal, vastavalt tööriistale-masinale ja ajavaimule. On syndind uued tarvitajad, nõuded ja vormid kunsti alal; on tekkind uus kunstiteadus, isegi uued mõisted ja terminid — dekoratiivne- ja tarbekunst ja muud säärased. Selleks viimaseks mõistame seda osa kunstis, mis viib meid lähemaise suhteisse vormi, värvi ja igapäevaste tarvete ja eluavaldusnõuetega. Kunst on saand hingeliseks kehatuseks elutarbele, tungides tööstusse ja kaubandussegi. Uuemaks kunstimõistes sisalduvad elemendid ei pretendeeri sugugi vähemalle nõudeile, mis esitame endise mõiste järgi hääle kunstiteosele, maalingule ja raidekunstiteosele. Uuest lähtepunktist vaadatuna igapäevane tarve võib osutada suuremaks kunstiväärtuseks kui maalind või muu vormikujundus. Tarbeese, mis valmistet yhest ja samast materjaalist ja sama joonistuse järgi, võib kujuneda yhe isiku läbi,

kellel tarviline vormi-, materjaali- ja ilutundmine. ning loov vaim — kunstiteoseks, kuna teine, kellel need eeltingimused puuduvad pääle tehnika, valmistab samast materjaalist sabloni järgi käsitööeseme. Esimene on kunstnik oma alal, teine aga mitte. Sellele kunstimõistele vastav suurem yksus ja tervik on arhitektuur. Temas peaksid sisalduma kõik tarbekunsti ylesanded, alates hoonest, tema asendist, ymbrusest, yldkujust ja stiilist, kooskõlastades vastavalt välimuse siseruumide jaotustega, nende otstarbekohaste kaunistustega, mõõbliga ja tarbeasjadega kunni pisima esemeni.

Moodne kultuurelu tingib uued nõuded ruumis ja vormis. Barokk- või hiidermeieri-aegne rõivas ei sobi enam moodsele daamile, kes liigub moodseil suurlinnatänavail, kus kihab mootoriline liikumine, kus iga vähem liigutus on kooskõlastet ruumiga. Moodse, aja inimene erineb ka oma hinge konstruktioonilt ja elunõudeilt mõõdud põlvest. Meie moodse kultuurelu tänapäev keerleb mootorilise dünaamika, trikkide, kõmu, vahelduse ja võluvuse tähe all. Elu tempo liigub kiiresti, kõik muutub ja vaheldub. Teaater kipub kaduma kino varju, sümfoniakontserte asendava grammofoon ja raadio; portreemaaliga konkureerib foto, maalikunstiga — värviline masinareproduktioon. Kõik mehhaniseerub, et nautimise võimalus oleks kättesaadavam ja vaheldusrikkam, millest ka tingit nõuded uute vormide järgi, mis vastaksid moodseid eluavaldusi ja nõudeid.

Sellest pakkus väga kujuka pildi viimane rahvusvaheline, dekoratiivse või tarbekunsti näitus Pariisis, kuhu olid koondund pea kõik suuremad maailmarahvad, pääle Saksamaa. Näitus demonstreeris meie aja moodse tarbekunsti saavutusi, alates arhitektuuriga ja lõppedes nõela või nõõbiga. Kogu näitus kujunes iseseisvaks linnaosaks kahel pool Sene'i jõge, määratu suurte mitmekordsete selleks otstarbeks ehitet paviljoonidega. Kui arvata sinna juure veel elektritulestiku mäng ylal taeva all Eiffeli tornis, maal ning all vees oma mitmekarvaliste ja silmipimestavate värvidega, mis moodustas osa suurest tervikust reklaamfontäänide ja muu valguseornamendi näol, siis kogu näitus pakkus väliselt ilme, mis viis meid omapärasesse ja enneolematusse ning nägematusse moodsa aja kultuuri- ja kunstinna. Vaadeldes neid grandioos-moodseid ehitusi ja neisse väljapand tarbekunsti esemeid: tubade sissesäädeid, ruumikunsti, mõõbleid, igasugu tekstiil-saadusi, vaipu, kangaid, rõivaid, tikandusi, keraamikat, portselaan-, klaas-, nahk-, paberiasju ja lugematut arvu muid kribu-krabuasju, siis ei saa jätta mainimata yhtlast joont ja tendentsi, hoolimata nii kir-

just rahvuslikust perest, mis sirutab vastu yldise lihtsuse tähe all moodse aja vaimule ja nõudeile. Kõik kõrvaldub, mis koormab, mis osutub tarbetumaks, kõik, mis ei vasta moodse aja nõudeid ja vaimu. Kõigis neis moderniseerimispyydeis lööb domineerivana joonena läbi see iseärasus, omapärane ja omasugune arusaamine moodse aja nõudeist ja ajavaimust, mis lahutavad yksikuid rahvusi vormis, värvis, kaunistusviisides nii selgesti teineteisest. Säades kõrvuti kauge Ida, Jaapani ja Hiina moodse kunsti saavutused, kylmavereliste anglo-sakside ja muude Euroopa rahvaste omadega, ei saa olla juttu yhisest moodsest laadist, niisama leiame suuri erinevusi, kuigi mitte nii kujukalt kui esimeste juures, Lõuna-Slaavi, Tšehhide ja Poola rahvaste ja Põhjamaa Rootsi ja Soome modernkunsti esemeis. Isegi nii lähedased sugulas-rahvad nagu Saksamaa ja Austria sakslased erinevad teineteisest moodsest stiililt nii silmatorkavalt: viimased neist lähenevad pigemini slaavi stiili elementidele kui saksa rahva omadele.

Ehk kyll moodsed liikumisvahendid võimaldavad kiiresti yhe rahva suhtumise teise kultuurell, kus elamistingimused erinevad teineteisest vähe ja kus isegi seedimine yteldakse olevat rahvusvaheline, tarvitades töite, mille päritolu mitmeilt mailt, vaatamata sellele Pariisi mood ei sobi muutmatult põhjamaa kare-dale kliimale, isegi Viin, mis peagu yhes kliimavöös asub Pariisiga, ei tarvita Pariisi moodi ümberkujundamatult oma maa nõuete ja maitse kohaselt, niisama veidrana sobiks kasukasse riietet kuhu Itaalia monumendil, kui alasti monument meie kylmas kliimas, lumehang õlgadel. Mõttetu oleks ka nõuda soome monumentaalselt avarate päikest-ihaldavate akendega modernselt arhitektuurilt, et ta sarnleks Aafrika või mõne muu lõunamaa arhitektuurile, mille väikesed aknad peituvad laiade räästaste varju, et näha vähem päikest.

Vastavalt suurtele tarbekunsti vormidele, erinevad niisama väikesemate tarbeesemete vormid, arenedes vankumatult kindlate reeglite piires ja nõudeis, millega igayks on seot sellesse suure ahelikku, mille lyliks ta on esijoo-nes. Kui räägime meie modernsest stiilistarbekunsti, siis ei saa pidada selleks rahvuslikku lahutamata yksust. Samuti nagu erines prantsuse barokk vene barokist ja itaalia renässans — Saksa renässansist, samuti me ei saa teha kunstlikult tõkkeit moodsele rahvusliku stiili arenemisele, mis kujuneb vankumatult ja reeglipäraselt.

Kui vaatleme meie moodse tarbekunsti arenemist enne iseseisvust, siis ei ole nime-

tada peagu midagi pääle rikkalikkude rahvuslikkude etnograafiliste esemete: vaipade, tikanduste, rõivaste, puunõude ja tarberii-stade. Viimased kymme aastat iseseisvuse aja-järgul on rikastand meid mõnegi tarbekunsti alaga. Näeme arenevat neid suunas, mis meile vastuvõetav ja omane. Võrrelge meie graafika-tööstust aastat kymme ja rohkem tagasi, säädke kõrvuti kirjastusärise vaateaknad tol-leaegistega, heitke pilk raamatu välimusse, köitesse, kaunistusse ja trykki või jälle pea-tuge hetkese meie tänava- ja kinoreklaamil, myyrilehtedel ning plakaatidel, siis ei saa jätta nentimata seda suurt edu, mis meie saavutand sel alal. Niisama märgime suurt edu muu tarbekunsti ja nahktööde alal, mis leidnud endale turu omapärasuse ja kunsti-väärtuslikkuse tõttu välismailgi. Ka teks-tiil-tarbekunsti on märgata viimaste viie aasta jooksul suurt edu vaipade, kinnaste, sviitrite ja muude kodukaunistusesemete näol, mis on saand välismaalasele otsitavaks kau-baks. Keraamikatööstus, sise-dekoratsioon ja ruumkaunistus ja tikaudus kui tarbekunsti alad on leind viimasel ajal ja on märgata neis tõusu, tänu koolidele, kus antakse vastavat õpetust Pange tähele veel meie äride vaateaknaid, publiku riietumist tänavail, teatris ja seltskunnas, kõik see annab tun-nistust maitse arenemisest ja nõudlikkusest tarbekunsti.

Puudutades moodse stiili kysimust meie tarbekunsti, oleks vara kõnelda stiili erinevusest sel alal rahvaste peres. Tehnika oman-damine on kuude ja aastate kysimus, stiili arenemine aga aastakymmente saavutus.

Algus meie moodse tarbekunsti ja stiili arenemisele on rajat, vaja visa organiseerimis- ja juhtimistööd kunsti tegelasilt ja mõis-tete selgitamist moodse kunsti tegevusvallast mis ei piirdu mitte ainult traditsioonilise maa-linguga ja raidekunstiga, vaid juhtida meie võr-suv kunstipere aladele, mis seot moodsete elunõuete ja tarvetega ja milline töö nõuab kunstnikelt niisama loovat sädet, elavat hinge ja vaimu. Loodame, et kasvab ja kergib meie kunstipere, kes rajab kunstimõiste moodsele kunstiteadusele ja pyhendub sellele ylesehitavale tööle, mis moodne elutarvidus nõuab meilt kunsti. Usume, et siis vastastikkune suhtumine kunstirahva ja kunstitarvitaja pub-liku vahel teostub soojemalt ja kaovad vastastikkused kaebused, milles tihti ehanormaalsed olukorrad ja võõriti enesehindamine on annud selleks põhjust.

August Kilgas.

LUULE JA TAIE

(Paralleele ja märkeid)

Kaks valulast, kaks vaestlast, kaks „jumalparaku“ väärilast. Kummalgi poole õigeid vanemaid-hooldajaid, — pole toetajat publikut. Pole ime, kui vabalt kasvandkaksikud ei pane kasuvanemate manitsusi vahest mikski ja teevad ylekateläinuina tuska täiskasvanuile. Kunst (yldmõttes!) ja publik on vastamisi vaenujalal: kunst tungib pääle uute maitseabinõudega, uute leidudega, — publik hoiab ja kaitseb kramplikult status quo kaevikuid. Mitte asjata ei pea publik kaitsesõda: hädaohus on juba omaseks saand kunstimaitse. Senni on võitnud alati kunst. Iga tõeliseltuus ja värskeid leide kandev kunstitöö sisaldab lõhkeainet. Chef-d'oeuvre on granaat, mitte muna, mitte harilik lihtne muna, olgugi et ta kipub õpetama kana, dikteerima publikule oma arenevat kunstimaitset. Seda ei sallita. Rahvusliku kunsti nimel kana istub pesale, et haududa kunstimunast midagi mõistlikku. Aga mis näeme? Kana pole istund oma munet munale, koore avanedes jookseb metsik piilu vette, sukeldub sygavusse. Tiibade kasvades tõuseb metsik pardipoeg lendu kaugele kunsti- ja luulehoritsontide poole.

* * *

Taie ja luule ei lepi lausega: „pole midagi uut päikese all.“ Päikesel vahest kyll mitte, meil aga kindlasti! Katsume väljendada seda uut, demonstreerime oma leidu. Pierre Courthion toob omas „Panorama de la peinture Française contemporaine“ Marcel Gimondi'i lause: voyez vous, aujourd'hui on peint des toiles comme une modiste fait des chapeaux. On expose sa petite trouvaille“. Leiduri rõõm on looja rõõm. Tõsine looja peab olema leidlik, kunstnikul iga päev peab olema uus. Eilsest loobumiseks pole vaja surra, nagu arvas V. Hugo, vaja aga igal hommikul syndida uuesti. Kunst peab olema noor ja elurõõmus. Sentimentaalsus ei sobi loomisrõõmuga.

Fernand Léger lausub: créer le bel objet en peinture, c'est rompre avec la peinture sentimentale. Samuti uus tuul hoidub meeleolutsemise läägusest ja pisarnäärmeid arendavast halletsemisest. Inspiratsioonigi meeleolu eelstaadiumina on kaotand eriväärtuse. Samuti taie! Meeleolu asemele — konstruktsiooni, kaasi asemele — kord. Muidugi, mõned protesteerivad kunsti amerikaniseerumise vastu, mis tähendavat luule surma, hingelise elamuse asemel toovat sensatsiooni. Hing sest vaatekohast olevat täiesti vastuvõtmatu asi. Siin muidugi on mõeld muistne kino- ja raadioelne hing, — see passivselt ilutseja, meediteeriv, veidi sentimentaalne ja neurasteeniline inimhing kõigi oma sisemaailma pisiastjadega, sydamebuduaariga, enese „mina“ imeteluga elevantiluisest tornis. Nyydne hing pole leinapajuliselt tukkuv, valksee sydametiigi kohal auto murt lillekest kahjatsev, passivselt mediteeriv. Hinge lainepikkus on muutund: me enam seda ei mõõda oma sisemiku, interjööri maštaabiga, vaid eksterritoriaalse mõõdupuuga — laiuskraadiga, meridiaaniga. Looja ja publiku hing peab ajale kohanema, — see on paratumatus. Kas see hää või halb, see on isekysimus. Too mugav hingelisus on nagu „vana hää aeg“, mida nutab taga reaktiooniline element. Kunstiline lyryism vanas mõttes on surnud. Asjatu oleks kutsuda välja kodukäijaid. XX sajandi inimese meelil on teine tempo — järsem ja aktiivsem, — mõttelend nagu knock-out, uppercut, swing. Ei söödagi enam nii aeglaselt nagu vanal hääil ajal. Kuupaistelise hinge asemel on valgusreklaamiline hing. Oleks imelik, kui taie ja luule sest ei oskaks teha vastavaid järeldusi: vana-muistne hing tuleb kanda passivasse, uus aktivasse ja kunsti loomingu raamatupidamine on korras, lohutuseks nelle, kes näevad jõukulu miiniumiga kasuetfekti maksimumi pyydmisses suurimat roima. Päälegi meil nood „effets brutaux“ on senni kasutamatud. kuigi igal loojal kunstnikul ei puudu see relv traditsiooni purustamiseks.

* * *

Kui tõrjume meeleolutsemise nii luules kui taides kõrvale, mis jääb siis väärtusena uue kunstielu mõtte esiplaanile? Kunst pole surnud ega amerikaniserund nagu arvatakse, kunst vaid on syndind uuesti: kunsti suur-reede on mõõdas, lihavõtted tulemas. Hauavalvajad on on olnud löödud pimedusega, nad pole käind kunsti — lunastaja ylestõusu. Ometi ylestõusnud kunst ei piirdu elu „kujutamisega“, vaid on asund elu vormimisele-kujundamisele. Ylestõusnu (kunst) juba on jõudnud astuda elulise suursammu, ta on loond epoogile vastava stiili, mis tungib kõikidesse tarbekunsti aladesse ja nende kaudu ellu. Ainult uskumatamad toomad peavad katsuma käega, nad ei usu oma silmi. Uus „renässaans“ kuulutub kõigil aladel ja tungib ellu. Jean Goudal omas „Volontés de l'art moderne“is“ leiab samuti, et praeguse kunsti ja elu vaherkord on vastastikkune lähenemine. Meil aga kunsti syydistetakse eluvõõruses. Võhikud võivad istuda modernkunsti mõjutet ja vormit monumentaalsel mõõblil suure mugavustundega ja lauldes sääl man jeremiia nutulaule kunsti eluvõõrusest. Aga istmikuga yksi on raske lahendada kunsti kysimusi! Vaja näha silmaga ja otsustada ajuga. Võttes appi viimased, näeme moodse kunsti (yldises mõttes ka luule kaasa võet) olevat pystitand uue väärtuse „plastilise ilu“ — „beauté

plastique“, taotades monumentaalsust, arhitektoonilisust oma konstruktiivseis saavatusis. See „beauté plastique“ on pannud enda maksuma praeguse epooogi stiilina. Symbolismi ajal muusikalist kылge rõhutand luule (de la musique avant toute chose!) eemaldub kõlalises värsivõlvusest plastilis-näiliste, matemaatilisel selgete võrdlustega kujundamisele, sõnadega joonistamisele-ehitamisele. Taie ja luule, need kaks valulast astuvad käsikäes. Nad ei kopeeri, nad loovad teise, — kunsti reaalsuse.

J. Barbarus.

KUNSTIKIRJANDUS.

E. K. K. K. Y. Viis aastat

on E. K. K. K. Y. väljaanne, Märt Laarmani toimetet. Raamat ilmus 1927. a. lõpul, on 128 lhk. paks ja sisaldab rea kirjutisi ning 165 pilti (reproduktioone kunstiteoseist, E. K. K. K. Y. liigete näopilte, karikatuure).

Kevadel 1922. a. kinniteti E. K. K. K. Y. põhikiri ja yhing algas oma tegevuse. Viis aastat tegevust on iseenesest väga lyhikene aeg, aga meie oludes, kus elu on mitmeti arenend liig kiires tempos, on see siiski kyllalt pikk, et seda mälestada ylemaaliku albumiga ja nii on ylanimetet albumi ilmumine tervitet. Liiatigi veel, et meil kunstielu yle yldse on kirjutet õige vähe.

Peab aga märkima, et „E. K. K. K. Y. viis aastat“ kannab tublisti juhuslikku ilmet. Ei näi olemas olnud kindlat valmis materjaali, mille keskelt valida vastavaim. Ei näi olemas olnud ka kindlat kava, mille järgi sääda kokku albumi sisu. On pidand arvestama tublisti nähtavasti seda, mis juhtus olema kättesaadav. Nii on albumist saand kirju pilt meie kunstielust, mis ei anna hääid systemaatilist ylevaadet ühingu tegevusest, aga mis kunstielu sõpradele siiski võib pakkuda palju huvi.

E. K. K. K. Y. synnist on kirjutis August Jansenilt. Iseisevuse päiviks kunstielu oli arenend kodumaal kyllalt juba nii laialdaseks, et tekkis organiseerumistarvidus. Tartu kunstnikud olidki asutand oma yhingu „Palase“, aga omaette jäet kunstnikkond tundis tarvidust yleriiklikuks yhinemiseks, et koos yhisel jõul kasvatada seda pinda, millel kunst saaks elada ja areneda. Säärase kutsehuvilise ja kunstikultuuri levitamise organisatsiooni tunnistas tarviliseks kunstnikkude ylemaaline kongress 1920. a. ja teine kongress 1921. a. Keskyhing võib oma esimese sygisenäituse korraldada 1922. a. sygisel Tallinnas.

E. K. K. K. Y. ei jäänd aga kõikide kunstnikkude kutseyhinguks, vaid peagi tõusid lahkkelid, ja nii syndis E. K. Liit nendest meestest, kes yhingust lahkusid. Hra Jansen on selle märkind ära, aga ma mõtlen, kuivalt ja mööda minnes. Esimesed kunstnikkude kongressid pakkusid palju huvitavat materjaali

meie noore kunstielu kujunemisest. Samuti ka organisatsioonide synnid, kunstnikkude ilma-vaatelised lahkkelid, organisatsioonide sise-mine töö jne.

Kõiki materjaali tarvitades oleks elavama ja mahlakamal käsitamisel võind saada Janseni kirjutisest albumi teksti elav ja haarav keskpunkt. Nyd annab see kahjuks vaid lyhikese protokollilise seletuse yhingu saamisest ja esimesist sammest.

Bernhard Linde kirjutab mälestusi eesti esimeste kunstinaütuste päivil. Isiklikud mälestused on tihti hääks materjaaliks, et andmelise materjaali kõrval saada selgem pilt meeleoludest, mis yhele või teisele ajajärgule iseloomuline. B. L. on siin ytelnud mõndki huvitavat: meie seltskunna ja selle juhtide suhtumine kunstielu, võimukandjate kartused eesti kultuurilise tegevuse puhul, meie brinkmanniaad j. n. e. Kirjutises tundub tublisti berhardilindelidest, mis armastab end asetada keskpunkti.

„Yhest kadund pojast“ kirjutab M. Pukits ja tõendab materjaalide varal, et läti kunstiaa (nagu meil oli J. Köler) Karl Theodor Huhn (1841.—1877) oli synnilt eestlane, kes Läti kolides läitistus. Andmeid on toodud Janseni „Eesti Postimehest“ ja läti „Baltijas Vestnesis“t 1869. a. On märgit, et Huhni kohta on tolle aja tunt kunstikirjanik Stassov 1861.—1877. a. „Novoje Vremjas“ ja „St. Peterburgskija Vedomostis“ avaldand väga kiitvad arvustusi.

Hanno Kompuselt on mõtteid kunsti kogumisest. H. K. armastab ilusasti filosoferida ja seda on ta teind ka nyd. Ta räägib kõigist asjust, mis on aluseks kunsti kogumisel ja saab esimeseks algmeelitajaks armastuse ilusate asjade vastu ainult ilu pärast, mis Plato järgi on inimliku arengu ja edu tagakihutajaks. Ta leiab, et meil seda armastust ilusate asjade vastu ei ole kyllaldases määras. Meil on kunsti kogumine olnud vähem isiklikust omamistahtest, rohkem aga kultuur-sotsiaalsest kohusetundest. Rõõm ilusaist asjust ylendab inimese hinge, seepärast on armastuse õhutamine ilu vastu ylim töö kultuurelus.

Saatesõna ja märkusi publikust, kriitikust ja kunstnikust on M. Laarmanilt.

Huvitavaks osaks tekstis on veel vastused ankeedile: kas põeb eesti kunst kriisi? On pöördud kunstnikkude, arvustajate ja kunstist huvitet seltskunnategelaste poole, et saada nende arvamisi viimasel ajal nii paljukõneldud kriisist eesti kunstis. Vastusi on annud A. Laipman, R. Espenberg, J. Barbarus, A. Jansen, B. Linde, G. Ney, H. Kompus, H. Reiman, N. Andresen. Selgub, et kriisi näevad väga vähed. Võib kõnelda olude raskusest ja meie kunsti võib võrrelda „halvus tingimusi kavand lapsega, kaugeltki aga mitte elu ja surma vahel võitleva nähtusega“ (Jansen). H. Kompus näitab oma seletuses ysna õieti, kuidas meil kunst alati algusest peale on arenend rahvast lahus ja sellepärast ka teed pole leidnud rahva juure. N. Andresen näeb kõiki asju ilmas kapitalismi ja sotsialismi seisukohast ja samuti käsitab ta meie kunsti kysimusi ka ankeedivastuses.

Rikkalik piltmaterjal, lühikesed andmed kunstnikkude elulugudest, karikatuurid jne. annavad raamatule selle sympaatiiku omaduse, et seda võib soovitada kunstielu armastajatele.

R. K. P.

Paulõige.

Selle väikese raamatukese on M ä r t Laarman kirjutanud ja see ilmus 1927. a. lõpus. Meil on kunstikysimustest yldse vähe kirjutet, peagu aga mitte sugugi graafikast. Graafika kui kujutava kunsti haru on hinnat meil haruldeselt vähe. Ometigi on see mujal väga hinnat nähtus nii kunstnikkude kui kunstiar mastajate juures. Paulõige, litograafia, etsingud on kujutavas loomingus omaette suur ja ilus maailm, millel oma ajalugu ja arenemine selja taga.

M. Laarman ei ole oma raamatuga püüdnud ytelda midagi erilist uut paulõikest, vaid on annud populaarse seletuse meie kunstivõõrale publikule paulõike mõistest, arenemisest ja tehnikast. See seletus ei ole pikk, aga on kyllalt selge ja ylevaatlik nende jaoks, kes tahavad tutvuda selle kysimusega.

Raamatus on 44 paulõikenäidet selle ajaloolises arenemises. Tahaks uskuda, et see intiinne kunstiharu võiks huvitada paljusid.

R. K. P.

KUNSTIVÕLTSINGUIST.

Siiamaani võltsiti päämiselt vana kunsti. Moodseid asju ju osteti võrdlemisi vähe ja võltsingud sääl polnud kyllalt tasuvad. Viimane aeg aga osutab eriti suurt huvi impressionismi vastu ja loomulikult ka kunstivõltsijad pööravad oma teguvõime sinna. Läind aastal Hamburgis oli suur kunstivõltsingute protsess, kus üks kunstikaupmees oli lasknud teha kuus ja poolsada prantsuse, saksa ja muud impressioniste. Kõik impressionismi suurmeisterid olid aimat osavasti järele ja yhe asjaosalise seletust mööda olid läind „nagu kompvekid“. Yks õnnetu hispaania kunstiar mastaja parun sel kombel sai kahesaja ehtse impressionistliku suurteose omanikuks.

Sel puhul P. W(estheim) „Kunstblatt“is avaldab rea huvitavaid mõtteid: „Pole kahtlust, et selletaoline kunstivõltsimine on suur kuritegu, eriti kui seda tehakse nii rumalasti. Aga — käsi sydamele! — eks ole grotesk seisukord, et kunstnikud, kes oskavad teha järele Sisley'd, Monet'd ja Daumier'd nõnda, et asjatundjale saab raskeks otsustamine ons pilt ehtne või

mitte, — et säärased andekad kunstnikud on sunnit seks, kuna nende oma töid keegi ei osta. Niipea aga kui nad maalivad XIX sajandit, läheb see kõik kompvekina?

Muil aladel on teisiti. Kui järsku rikkail inimesil tuleks kombeks kanda vaid vanu saapaid, siis — olen veendund — kõik ärid vabritseeriks veel vaid vanu saapaid. Kunstis see aga ei lähe. Kuis oleks kui korraga kujutavate kunstnikkude majanduskoondis teataks: meile ou kyllalt juba sest meile ylalt allavaatamisest, oleme otsustand tulla vastu nõudeile ja maalida veel vaid vanu pilte. Ons vanade piltide maalimine raske?! Ei sugugi. Igasugused vanad pildid leitakse kõikide poolt häiks, nagu näitab Hamburgi lugu. Aga uued?! Kaalukaimgi kunstiajalooline ei leia neis midagi hääd.

Kord peab olema. Kuna pilte võetakse nagu rahaväärtust ja kaubeldakse nendega nagu väärtpaberitega, siis loomulikult pildivõltsijat tuleb karistada nagu väärtpaberivõltsijatki. Aga peab olema nende kunstiar mastajate vastu kaas-

tundlik. Neil olid seinad tapitseerit kunsti-
ajaloos tunnustet nimedega, piltidega, mida
nyyd keegi ei oska maalida enam, kuna nydsed
kunstnikud on vaid viletsad määrijad... kä-
perdajad... ja korraga see valus teadmine, et

ei või uskuda isegi säärast kindlat väärtust nagu
vana kunst... See on kallilt tasut kogemus.

Vahe uue ja vana kunsti vahel — uue
kunsti teose puhul teab alati, kelle töö see on,
vana juures ei või teada aga seda kunagi.

M. L.

SYGISESILT PARIISI KUNSTINÄITUSILT

Pariisis — praeguse maailma kunstisydame
näituste rägastikus on võõral raske orienteeruda.
Siin on kaugelt yle saja galerii, mis korralda-
vad enamasti kahe nädala takka vahelduvaid
näitusi, lisaks suured saloonid ja erakorralised
näitused.

Näitused gruppeeruvad kahte hooaega —
sygisesse ja kevadisse. Sygisene algab oktoob-
ris, ja ta haripunktiks on „Sygissalon“. Keva-
dine hooaeg algab veebruaris „Rippumatute
salooni“ avamisega ja jõuab haripunkti „Tuli-
eries“ salooniga.

Siiani mõõduandvaiks olnud suured sala-
oonid kaotavad ikka enam ja enam oma mõju
ja huvi keskpunktideks hakkavad saama yksi-
kute kunstnikkude erinäitused galeriides.

Pariisis on 60.000 kunstnikku, kuid vähe on
ses hulgas neid, kellele nimi jääb püsima
pärast näituse lõppu kunstiringkondadesse.

Läind sygisene hooaeg oli kaunis vaene
suurnimede erinäitusilt. Nimetamisväärsed olid
järgmised.

Otse hooaja alul avati Utrillo ylevaatenäitus,
kus võis näha ta uusimate tööde kõrval ka
valikut vanemaist. Spontaanne ja rahutu Mau-
rice Utrillo on tänapäeva kunstis kuulsaimaks
nimeks, kes oma paarikymne-aastase järjekindla
esinemise kestes kutsund esile terava kriitikute
sulesõja, mis kestab tänapäevani.

Uue etteheidete puhangu on kutsund esile
ta viimaste aastate tööd, mis kaotand endise
õhurikkuse, kus aga on võitnud värvikyllus ja
joonistuslik kindlus. Taltsutamatu jöurikkad
ja jutustavad on ta uued tööd ja õhurikkad ja
mahedad vanemad, eriti vanad kirikud.

*

Kui mõned yksikud kunstiveteraanid on
jäänud truuks oma endisele ilmele nagu Paul
Signac, Maurice Denis, Emile Bernard, Pierre
Bonnard i. t., siis õnnelikem neist on subjek-
tiivne ja õrnatundeline Pierre Laprade. Imp-
ressionistile omase kerguse ja õhulisusega ta
maalib Chartres'i nisuvälje, Seine'i kaldaid ja
vaateid avat aknast. Ta palett on tagasihoidlik
ja hallitooniline, ta armastet natyyrmordid —
valged roosid hallil foonil, lihtseis valkjais ja
halles vaases, vanul nahkõitelisil raamatuil.
Kogu raskus langeb lopsakale tehnikale ja pe-
mele ning õrnale värvigamale.

Et kunstnikul võib olla hää menu meiegi
päivil, seda näitab Laprade'i erinäitus. Kolman-
dal päeval pärast avamist minnes näitusele
torkas silma senninagematu fakt, kõik: 65 tööd
olid myydud. Ja kui siis tuli hiljaksjäänud
asjaarmastaja, toodi talle laduruumist väike
akvarell — hinnaga 15.000 franki. Muidu kõi-
kusid hinnad 25—50 tuhande frangi vahel.

*

Maurice de Vlaminck on tybibilisim „pariisi
kooli“ esindaja. Võrratumalt maaliline ning
muutumatu püsiv oma „vlatinckilisuses“. Nagu
protestiks valget ja musta hylgavaile
impressionistele on need äärmused rõhutet Vla-
minckil alati. Ta maastikes kunagi ei puudu
valge maja, mis kunagi aga ei tundu dissonant-
sina. Sest valgest on suurepärase meisterlikku-
siga arendet passaaž kunni puhtani mustani,
yldtoonina aga domineerib sygav pruun.

Viimasel ajal Vlaminck maalib päämiselt
maastikku. Neist andis ymara ylevaate ta
akvarellide näitus Bernheins-Jenne'i juures. Ta
töid yksikuina nähes tekib kysimus, kas poleks
vajaline suurem mitmekesisus ainevalikus. Selt
ylalmainit näituselt lahkudes aga võtsid kaasa
veendumuse, et pole tähtis — mis vaid — kui-
d a s. Kõik 25 maastikku olid yheformaadilised ja
yhelgi ei puudund too valge maja, igayks neist
ylesehitises oli lihtne, kuid selle eest igayk-
andis tunnistuse suurest leidlikkusest puht
maalilises käsituses.

*

Produktiivseim tänapäeva meistreist on kyll
Raoul Dufy. Sama osavasti ta käsitab mater-
jaale — õli, akvarelli, graafilisi tehnikaid, ma-
lib jaapani aedu või ilustab vaipadega losside
seinu. On raske otsustada, kus ta on enam
meister, kas graafikas, vaibajoonistuses, vaasi-
maalis, akvarellis, guašis, õlis. Ta värvipalett
on rikkalik ja särav.

*

Kui nyyd heita pilk veel sygissalooni, mille
avamine siinseis kunstiringkunnis syndmuseks,
siis saame kokkuvõtliku ylevaate läind hooaja
tähtsamaist kunstielu avaldusist.

Kui poolesaja aasta eest kevadine saloon oli seks paigaks, kuhu vastuvõtt tunnustas noore algaja kypseks kunstnikuks, siis nyüd see osa on läind sygissaloonile.

Tänavune sygissaloon on yldmuljelt yhtlane, on tunda žyrii praakiv käsi. Puudub ka hulk esmajärgulisi nimesid.

Näituse keskpunktiks osutusid teineteise ligidale riputat Mattise ja Vlaminck. Mattise'il seekord oli kaks väikest maali — naised kušetil. Dekoratiivne ja pinnaline kompositsioon, kuid võrratumalt maaliline ja rahulik. Samuti Vlamincki natyyrmort kuulub selle meistri paremate tööde hulka. Värvil sääl peagu polegi, — must, pruun, valge. Kuid seevastu selle musta-pruuni-valgega antud õhukyllus ja nyansside rikkus. Mattise'i kõrval silmame teist värviprobleemide lahendajat — impressio-nistide jälgedes käivat vana Pierre Bonnard'i.

Minnes edesi väikestesse saalidesse, torkab silma van Dongeni suur naisportree. Van Dongeni hiljuti veel suur populaarsus on minemas allamäge. Edesi Bauchaut'i kompositsiooni „Homerose surma“ kõrval on leidnud aset Erich Adamsoni lõuna-prantsuse maastikud. Käesolev saloon on esimene, kus esineb eesti kunstnikke pääle Jaan Koorti, kes ainuke eestlane sygis-salooni liige. Õhurikkalt maaliline ja ylesehitiselt kindel on Adamsoni St-Servain'i maastik. Adamsoni kaks lõuendit näitab suuri edusamme.

Minnes edesi peatume Jean Dufi värvirõõmsal tsirkusmaalil, Annenkovi sinifoonilisel punase katusega majal, imeteleme Marvali hall-roosat kompositsiooni ja André Lhote'i rahulist akti ja kubistlikke lilli. Nende järel jõuame saali, kus kolmandajärguliste maalide vahel on leidnud koha Eduard Viiralti monotyypiad. Köidab nende virtuooslikkus ja see kergus, millega ta näitab vaest ja tyybilist Pariisi tänavastseeni. Viiralt joonistuses on jäänd sama meisterlikuks ja kindlaks, millele on tulnud lisaks meisterlik värvikäsitus. Ta tugevasti eraldub Pariisi kooli graafikuist ja seega äratab siin tähelepanu.

Edesi yhes väikeses saalis on Berliini „Se-cessioni“ grupp esotsas äsjasurnud L. Corint-higa. Sel on metsikultlohakas ja tujukas teh-nika ja ta pruunhallid toonid on proosalikumad ja äripäevalisemad prantslaste omast. Magnus Zeller suure kompositsiooniga „Ratsanikud äikese ajal“, mis kaldub liikumis- ja tsentraal-valgustusprobleemide lahendamisse. Samuti suuri liikumist katsub anda Heckendorf oma „Autovõidusõidus“. Jõulisemaks ja kindlamaks on läind Pechstein omas natyyrmordis. Edised on Klee ja Gross.

K. Teder.

Prof. T. NEFFI KOLLEKTSIOONI OKSJON.

Esimene ja suurem kunstiesemete oksjon, võttes arvesse myygle määrat materjaali roh-kust ja selle väärtust, leidis aset 8. veebruaril s. a. Tallinnas Börsisaalis.

Mainit kunstiesemed kuulusid prof. T. Neffi pärijalle ja olid oma ajal pandit Hoppe pangale, kellelt need kunstiesemed läksid hiljem yle Harju pangale ja nyüd omakord Harju panga likvideerimiskomisjonilt määrat oksjonile.

Oksjonil esinev materjaal koostus 91 nr., kuhu kuulusid 23 nr. skulptuuri (marmor, pronks, kips); maale 40 nr., selle hulgas prof. Neffi originaalmaale ja kavandeid 25 nr., sama kunst-niku koopiaid, päämiselt Rafaeli järgi, 7 nr. ja kunstniku tytre, Mary Neffi koopiaid 8 nr. Siis veel prof. Neffi originaaljoonistusi 6 nr. ja gravyyre mitmelt meistrit 15 nr. Võiks veel nimetada kogusse kuuluvaid vaase, arvult 6.

Oksjon mööduis ootamatu-elavusrikkalt, — vähegi nimekamad, väärtuslikumad esemed leidsid ostjad juba esimesel myygiapäeval, kus juures hoogse pakkumise tõttu ostusummad yletasid mitmekordselt esemete alghinna. Suu-rimaks ostjaks oksjonil osutus J. Maisel Londonist. Uuele omanikule läksid Canova

„Veenus“, marmor (803 kr.); Volfi tähelepanu vääriv „Nymf“, marmor (1456 kr., alghind 800 kr.); „Bambino“, marmor (411 kr., algh. 250 kr.); „Poiss delfiinil“, marmor (513 kr.). Pääle loe-teldute veel hulk maale (koopiad) ning järg-neval oksjonipäeval, 9 veebruaril, lisaks Neffi „P. Sebastian“, õlimaal, kunstniku noorusea töö, — yldsummas 4523 kr. eest.

Kuna J. Maiseli ostud läksid väljamaale ja me kaotasime sellega need jäädavalt, on häämeel siin tähendada, et ins. Pihlaka kaudu jäi meile Neffi „Tytarlaps kirssidega“, (millisest maalist T. E. muuseum oli huvitet). Maali hind enampakkumisel tõusis 200 kr. 530 kroonini. Samale ostjale läks Neffi koopia „Viuldaid“ (Rafaeli järele) 601 kr. eest (algh. 350 kr.) ja kaks „Inglite“ maali, samuti koo-piad Rafaeli järele, 595 kr. eest (algh. 400 kr.). Ins. Pihlaka ost tõusis kogusummas 1825 kroo-nini. Järgmised ostud ei suuda enam tõusta eeloleva kahe ostusumma suuruseni: 580 kr. eest omandab ehitusmeister Henrichson massiivse „Firentsi vaasi“ (362 kr.), veel kaks suurt dekoratiivvaasi (156 kr., algh. 40 kr.) ja yhe kipsi. Dr. K ü g e l g e n omandab huvitava antiikse marmoraieljeffi (256 kr.), Neffi lisaku

kiriku suure maali kavandi (101 kr.), sama kunstniku mõned vähemad maalikavandid ja yhe originaaljoonistuse, — kogusummas 400 kr. ymber.

Ostjate hulgast erineb nime tõttu, yhine kunstniku omaga — Neff, kelle omanduseks läheb „Magav Jeesuslaps“, originaalmaal, 165 kr. eest ja koopია „Dante“ 162 kr. eest.

Muuseumid omandavad paraku väga vähe, — Tallinna Eesti muuseum Neffi suure kartooni „Kristuse taevaminek“, sama kunstniku neli pliiaatjoonistust ja prof. Neff bysti (kips) baltlase v. Bocki töö, kuna Eesti Rahva muuseum omandab kõigest yhe Neffi väikese portree, kavandliku õlimaali.

Gravyyreid kogust omandab Dr. Lipping neli aset. Yldiselt ei tõusnud gravüürid enam-pakkumisel oma alghinnast, 25—40 kr., säärase hooga nagu maalid myygil. Erandiks

oli „Vaarao hobuste“ nimeline tuttav gravyyr, mis 25 kr. kerkis 86 kroonini.

Lõppeks võiks tähendada, et ostjate huvi oli kiindunud päämiselt maalidesse, kuna kõrgema hinna tõttu paremad teosed skulptuuri alalt ei annud võimalust igalyhel pakkumisest võtta osa. Suurem osa kipsi jäi myygist järele teisele oksjonipäevale, kuid teiselgi myygpäeval oksjonikorraldajad ei suutnud myya seda viimseni, — järelejäänd esemete hulka kuulus, näiteks, tuntud baltlase v. Clodti töö — Nikolai I pronksist mask.

Igal juhtumisel tuleb lugeda mainit oksjon täiesti õnnestunuks, sest esemed, hinnatud 8000 kr. ymber, andsid myygil käesoleval rahakelval ajal kaugelt yle 10,000 kr. ja myygitse osutus sellega vist kyll õnsa Harju panga parimaks operatsiooniks. A. T.

RINGVAADE

Pariisist

Käesoleva aasta jaanuaris oli Pariis Rosenbergi galeriis Courbet' 50. aasta surmapäeva puhul ta valit töist mälestusnäitus, milles enamik oli senni publikule vähetunt töid. Hiljem teine Pariisi tähtsam galerii Bernheim-jeune korraldas samal puhul teise Courbet mälestusnäituse, millel oli esitet rohkesti lõpetamata töid ja nende tarvis teht ettyde, kui ka variante üksikuist töist. Eriti huvitav oli uurida nende järgi selle meistri kyllalt omapäraseid ja virtuosolikke võtteid.

Teiseks ylevaatenäituseks oli ylanimetet Rosenbergi galeriis teise 19. sajandi suurmeistri — jõurikkama romantiku Eugène Delacroix' mälestusnäitus ta 130. aasta synipäeva puhul. Sellest on yle neljakymne aasta tagasi, kui Pariis oli viimane Delacroix' näitus, kuid praegune, millel oli esindet 40 maali ja umbes sama palju akvarelle ja joonistusi, oli nagu sissejuhatiseks kavatsetavale ylevaatenäitusele, millele on mõeld koguda võimalikult kõik vähegi kättesaadavad Delacroix tööd. See ettevõte pole läbiviimiseks nii lihtne, sest D. toodang yletab tugevalt nii mõnegi teise kunstniku tööde hulga. Delacroix'l on katalogiseerit 9540 (loe yheksa tuhat viissada nelikymmend!) tööd, neist õlimaale yksi 853., selle juures ei maksa unustada, et D. enamikus oma töis harrastas suuri formaate.

Et Pariisi kunstielus pole vähemasti majanduslikku kriisi, tõendab nõudmine kunstiteoste järele, mis on nii suur, et peagu yliproduktiivne meister ei jõua valmistada kyllaldaselt

originaallõuendeid, mis siis veel rääkida varasurnud Modigliani'ist, kes kohviku nurgas kane purjusoleku vahel andis oma parema. Sellestki nii erakorralisest produktsioonist on mõndki läind kaduma, aga vahepeäl on Modigliani' enam kui otsit, ja siis pole ime, et kõiki esimese järgu kunsti kolleksionäärigi nõudmisi ei saaks rahulda muidu, kui et alatasa tekib juure uusi Modigliani viskeid.

Veel veidram lugu syndis neil päivil. Produktiivsemad Pariisi kunstnikke Maurice de Vlaminck leidis yhest galeriist terve näituse täie ehtseid „vlamincke“, millelel demonstriivseimalt ei puudund allikrjadki.

Olgugi et Vlaminck päritolult flaam, järelikult külmaverelisem prantsuse ametvendidest, see näitus avaldas temasse siiski nii tugeva mõju, et enne veel kui galerii peremees ning teised juuresolijad said segada vahele, oli kymmekund lõuendeid kiiresti tööta-val noal käristet läbi. Asjale on ant sääduolik käik, ja omapärane protsess töötab tuua päevavalgele mõndki kunstikaubanduse telgitaguseist.

Kaumat aega kestsid teravad vaidlused Lionardo da Vinci „Gioconda“ originaali pärast. Pääle Pariisi „Louvre'i“ ilmus päevavalgele 32 „Gioconda“ omaniku, kelledest igayhel oli tema ette kyllalt kindlaid fakte, et just temal on originaal, teistel koopiad. Seda kysimust ei suutnud lahendada seni ka parimad eksperdid. Töö, mida praegu noteeritakse mitte miljonites, vaid miljardides frankides, on seda väärt, et iga parema koopia omanik saaks tunnistada teda originaaliks. Alles mõni aasta tagasi võisime lugeda lehist,

Claude Monet

Pr. Monet rannal. 1870

Impressionistide näituselt Berliinis

et Prantsuse rahakursi suuremal languse ajal Ameerika rahamehed pakkusid „Gioconda“ ajutiseks Ameerika Muuseumi paigutamise eest kuus miljonit dollarit aastas yyri, millega aga Prantsuse valitsus ei olnud nõus. Prantsuse rahvuslik iseteadvus, kelle suurimaks uhkuseks on kunst, haavus sellest kysimusest, mistõttu hiljuti võeti ette tehnika viimsete saavutuste abil põhjalik „Louvre'i“ „Gioconda“ ekspertiis. Ultra-violett- ja „X“-kiirte, samuti mikrofotograafia abil tehti kindlaks terve pildi ajalugu — ta krunt, esialgne joonistus, parandus, samuti iga maali kord. Uurimine tõendas, et „Gioconda“ krunt kuulub 1500. aastasse. Samuti võib näha nende ylesvõtete järele selgesti iga pildi muutust, mis Leonardo de Vinci oli ette võtnud neljaastase töötamise juures. Senni „Gioconda“ restaureerit pole.

Käesoleval kevadel korraldavad Edward Viiralt ja Erich Adamson Pariisis oma esinäitused.

Pariisi Eesti kunstnike koloonia ettevõtte ei prdu ainult sillalatalade-rajamisega

eesti ja prantsuse kunstielu vahel, vaid selles maailma kunstisentris leitakse yhendusvõimalusi ka teiste ilmakaarte-kunstieluga. Nii oli osavõtt Kagu-Aasia „Euroopa kunsti ylevaate-näitusest“, mis pöördub oma ringreisilt Kauges-Idas tagasi käesoleval aprillil, nii on ka nyüd osavõtmise Skandinaavia kevad-näitustest, milleks kutsed on saand E. Adamson, Kr. Teder ja Ed. Viiralt.

Lisaks on asut eesti kunsti välismail tutvustama laialisemaile hulstile.

Kavatsetakse hakata avaldama eesti kunstnike monograafiad, võttes eeskujuks sellekohased Prantsuse, Itaalia ja Saksa väljaanded. Reas reproduksioones tahetakse anda meie aktiivsematest meistritest kunstiline profiil, kuna tekstile ning arenemisylevaatele pöördakse vähem tähelepanu. Väljaanne on vähemasti kahes keeles. Redigeerimisel on Ed. Viiralt monograafia, A. Salmoni eessõnaga, ja Erich Adamsoni oma, mis ilmuks ta erinäituseks. Läbirääkimisse on asut kodumaisetest meistritest A. Vabbe, A. Starkoppi ja J. Koortiga, samuti on kavas

Cézanne

Maastik 1871

Impressionistide näituselt Berliinis

N. Triik'i, K. Mägi ja Paul B'urman'i monograafiad, milleks aga tehnilistel põhjustel esialgu puuduvad väljavaated, sest soovitatav oleks neist rohkemas arvus värvilisi reproduksioone, mis aga teeb väljaanded kulu-kaiks.

K. T.

Degas' oksjon

Prantsuse impressionistliku kunstniku Degas' pärijad saatsid hiljuti Pariisis oksjonile nende käes olevad Degas' pildid. Kaheksakymmend neli pilti andis myygil kogusummana 2.212.185 franki. Vana Degas teatavasti oli väheseid impressioniste, kes elas oma piltide muinasjutulisten hindadeni. Rouart'i kolleksiooni okjonil aastal 1912 vana kunstnik ise istus selle juures, kui ta „Tantsijannad“, mille eest ta sai oma ajal 500 franki, myydi 435.000 frangi eest. Kord vaid varemini on makset veel elus oleva kunstniku tööst suurem hind: Meissonier' töö eest sel ajal, kus Meissonier'd peeti kõikide aegade suurimaks kunst-

nikuks. Yks Londoni pankiir siis maksis ta akvarelli eest 500.000 franki ja yhe ta pildi — „1809“ — eest üks miljonäär koguni miljon franki!

Sel oksjonil yks Degas' töö tõusis 265.000 frangini. Louvre ostis kunstniku õe portree 181.000 frangi eest, mis praeguse frangi seisjuures on tunduvalt vähem ta „Tantsijannade“ hinnast, mille eest Louvre 1918. a. maksis 132.000 franki. Yks autoportree maksis 150.000 franki. Pastel-lest tõusis kõrgeimale „Therese Degas“ — 180.000 franki.

Berliinist

Berliin praegu elab prantsuse kunsti tähe all.

Vincent van Gogh'ile on pyhendet kaks näitust. Otto Wackeri galerii näitab van Goghi joonistajana ja akvarellistina, Paul Cassirer esindab yheksakymmend van Goghi maali. Vähe aega enne suurt maailma sõda oli samas

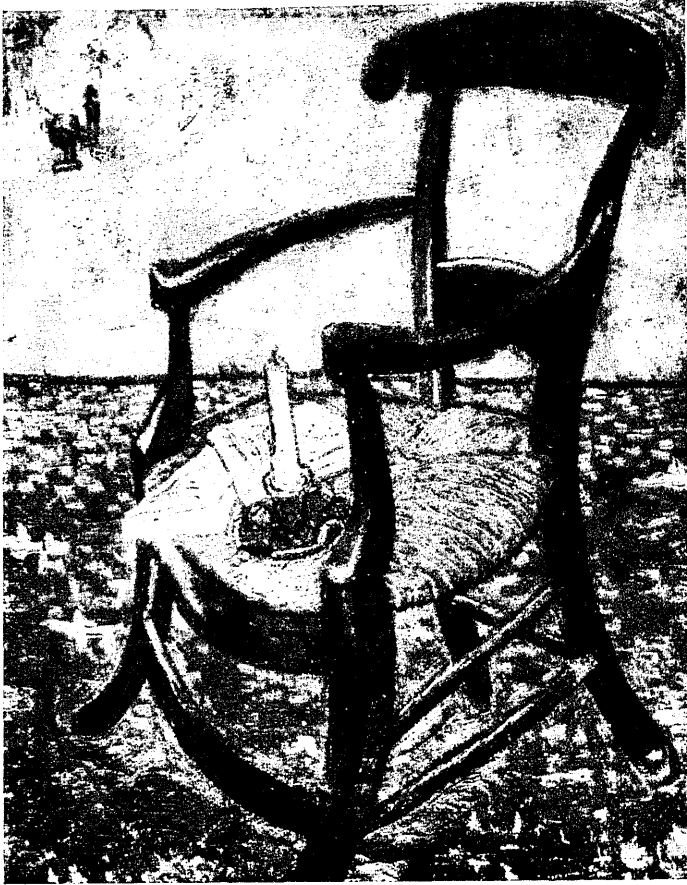
Vincent van Gogh Le pere Tanguy 1887
Van Goghi näituselt P. Cassireri juures Berliinis

paigas van Goghi näitus, mis ajast õieti algaski van Goghi maailmakuulsus. Van Goghi tööd on levind mööda kogu maailma muuseume. Usuti juba omatavat põhjalik ylevaade ta toodangust. Sest hoolimata viimased aastad on avastand selle meistri uusi ja jälle uusi ning sennitundmatumaid töid.

I. B. de la Faille poolt kokku säet van Goghi teoste loetelu kirjeldab täpselt ja üksikasjalikult 850 maalingut ja sama suurt joonistuste arvu. Läind aastal aga veel leiti kuus tähelepandavat van Goghi maalingut aastaist 1883—1885

ja 1886—1888. Kolm neist on pärit Hollandi ajajärgust, kus ta Nueneen'is karmis otsekoheses maalil talupoegi nende elus ja toiminguis. Mõned leit pildest näitavad huvitavat yleminekuajajärku ta endisest tumedatoonilisest skaalast heledasse värvisärasse, mis tõusis ylimale tipule Arles'is.

Van Gogh'i joonistuste näitus valgustas meistrit nii mõnestki uuest kyljest ja seda joont jätkab veel Cassireri näitus, kus palju haruldasi ja siiamani yldsusele vähetunt pilte kunstniku perekunna ja yksi-

V. van Gogh

Gauguin'i tool 1888

Van Goghi näituselt P. Cassireri juures Berliinis

kute eraisikute kogudest, mis kahekordselt huvitavad.

Rasked ja tumedad 1884—1885 aastate tööd oma vanameisterliku sisekõlaga annavad järsku pärast tutvumist prantsuse impressionistidega ja japonismiga 1886 ja 1887 aastail maa lõplikule endaleiule, kus ta kahe oma viimse eluaasta kestes metsiku temperamendi piitsutatuna kihutas läbi loomingu kõrgepinge kunni läbi põlemiseni.

* * *

Samuti Berliinis praegu on Matthieseni uures impressionismi isa Edouard Manet' näi-

tus, M. Goldschmidt'i juures prantsuse impressionistide erinäitus ja Thannhauseril Monet' mälestusnäitus.

Vaid ainus kord varemini Manet' töid on olnud veel suurem arv korraga koos — aastal 1884, aasta pärast Manet' surma Pariisis. Nyyd on teiskordselt teostund Manet' tööde suur ylevaade.

Saksamaa yldse on olnud prantsuse impressionistide esimene suur tunnustaja ja ostja. Juba 1896. a. Tschudi omandas yhe Manet' tähtsaima teose — „Dans le Serre“ Natsionaalgaleriile. Suurem osa Manet' teoseid tuli

Edouard Manet

La Sultane 1876

Manet' näituselt Berliinis

eraisikute ja rikkalikkude kogude kätte 1910 a. Pellerini 'kollektsiooni' myymisel, nõnda et Prantsusmaa võis konstateerida pärast vaid kahjatsusega impressionistide parimate piltide puudumist prantsuse avalikes kogudes — need olid läind Saksa- ja Venemaale.

Praegune Manet' näitus on koostat suure huvi ja hoolega ning sinna koondet Manet' pääteosed Pariisist, Oslost, Kopenhaagenist, Stockholmist ja Saksa kogudest.

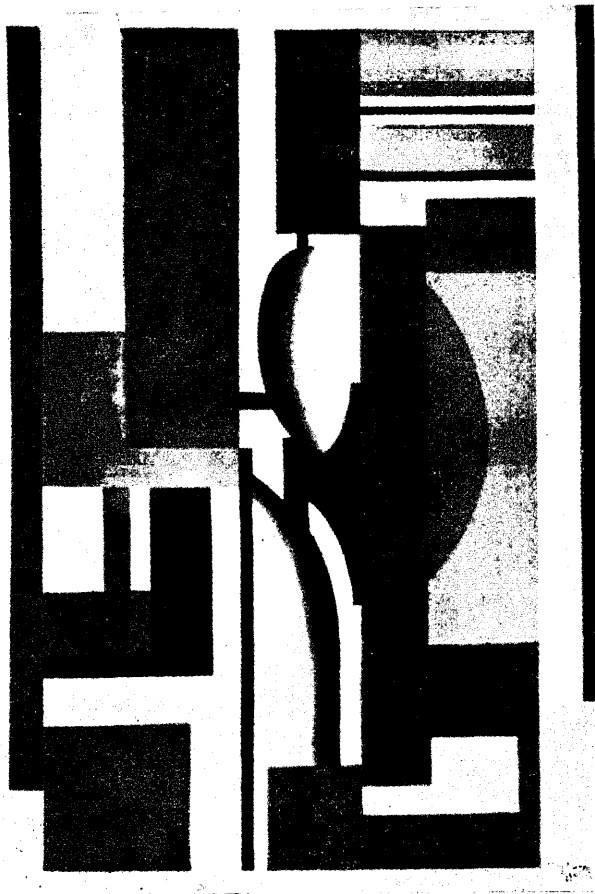
On tähelepandav, et maailmasõja kaudu eraldet ja laialikisut riigid leiavad esijoones yhised kokkupuutepunktid — kunstis.

* * *

Flechtheimi galerii — viimase aja tähtsaim prantsuse kunsti Saksale lähendaja — on toond Berliini Fernand Léger. Siin päämiselt on Léger' viimase kolme aasta tööd.

Pärast Juan Gris'i surma Léger on ainus praeguse Prantsusmaa tähelepandavaim n. n. „abstraktne“ kunstnik, kes pyyab asjade absoluutset realiteeti. Ta ise on avaldand sel puhul „Der Querschnitt'is“ huvitava kaassõna oma näitusele.

Ta nimelt ytleb võitlevat enda renässansimeistrite poolt kunsti toodud pahede — perspektiivi ja syžee vastu, mis kunsti täielikult on vallutand ja muutnud kunsti tõelise olemuse teisejärguliseks ja teenivaks, kuna see primi-

Fernand Léger

Kompositsioon 1926

Flechtheimi galeriis Berliinis

tiivide juures oli ümberpöördukt. Syžee asemel astub personaliseerit, isoleerit, ruumi asetet objekt, mis muutub oma eralduse kaudu ymbritsevast omaette indiviidiks (king või paar sukki vaateaknal!).

„Puhas „abstraktne“ kunst on arkitektuuri osa ja sääil leiab endale avarad arenemisvõi-

malused. Molberdipilt aga peab olema elav organism, täis vaheldust, rikas, intensiivne. Ta peab samuti suutma valitseda ruumi seinal nagu kauneim ja liikuvaim fabrikatsioonitoode. Ohverdan syžee objektile, käänan formeli ymber. See mu arvates omab ylima aktuaalsuse. Ja sellele tugen, ehitades oma pildid.“

SOOME.

EESTI KUNSTINÄITUS HELSINGISSE.

Soome suure päevalehe „Uusi Suomi“ s. a. 30. numbris kirjutab O. O-n. ylalleiduva päälkirja all vajadusest kutsuda eesti kunstnikud esinema oma näitusega Soome päälinna.

Kokkuvõtus ses kirjutises avaldetakse järgmisi mõtteid. „Oleme saand teada, et praegu Turus avat rootsi kunstinäitus tuleb mõne aja pärast Helsingisse, kus see võetakse rõõmuga vastu nagu teated taani ja norra kunstinäituste korraldamisestki. Säärased näitused on meie kehvas kunstielus tähelepanndavad juba puhtkustilisest küljest. Samal ajal nad aitavad heita pilgu nende rahvaste hinge, uusimaisse harrastussi ja saavutussi. Need annavad mõõdupuud teiste ja endagi mõõtmiseks.

Skandinaavia näitust iseendast tekib mõte, — et oleks juba ylim aeg õppida tundma meie ligema naabermaa Eesti taideharrastusi. Kui vähe tunneme eesti kunstiolusid ja saavutusi! Tunneme ses suhtes paremini kaugeid välismaid.

Ons meil aga eesti näitust Helsingisse pyydes loota, et see kunstilises suhtes on kyllalt tähelepanndav, et see annab midagi meile, et tulemus pole negatiivne? — Sellele küsimusele tahaksime vastata selle vähese põhjal, mis meil teada eesti kunstist. Eesti võib meile näidata, kuidas väike uus maa tungib looma taitet uueaegses hinges, kuis sel on tunnustust, uuduspyydeid, tahet.

Eesti kirjanduse nimedest on teada, et mõned neist kestavad mitte ainult soome, vaid yleuroopalistki arvustust. Aga eesti kujutavaski kunstis, juba vanemas ja eriti nyydisaegses, on positiivseid väärtusi. Olgu siin nimetat Konrad Mägi, Jaan Koort ja Nikolai Triik. Eestis on tõusmas uus kunstnikupõlv, kes tungib hooga edesi uute kunstivormide poole. Üue põlve pyydeist annab tunnustuse hulk kunstiauldusi, almanakke, aastaraamatuid j. m. s., milledelt meie oleme olnud viimasel ajal kehvad.

Eriti eesti näitus võiks olla õpetlik meiegi kunstielule. On teada, et meie kujutav kunst on pysind viimase paarikymne aasta kestes euroopa stiiliuundusist puutumatuna. Eesti uus kunst võib meile pakkuda pildi noore kunsti futuristlis-kubistlikkude põhimõtete teostamisest. Kes teab, vahest need pingutused võivad õpetada meilegi midagi, anda meilegi midagi positiivist. Ja kes teab, vahest väljamaine aga yhtlasi ka ligidane soome arvustus võiks olla kasuks eestigi kunstile.

Oleme kaks väikest, lähedast maad, mis kauge minevik on sidund yhte ja mis kauge tulevik köidab veel enam. On aeg otsida kunstigi alal teineteist, mõista ja toetada teineteist kõrgemale tõusvais pyydymis.

SKV. STIPENDIAATE.

Sihtkapitaali stipendiaatidena asuvad praegu Pariisis A. Bergmann ja F. Sannamees. Kodumaa stipendiaatideks on A. Kesker, A. Laigo ja V. Bergholz.

TALLINNA MUUSEUMIST.

Tallinna Eesti Muuseumi kunstiosakunna korraldajaks valiti Aleksander Tassa, kes siimaani töötas samal alal Tartu Eestirahva muuseumis. Muuseumi kunstiosakund loodetakse avada uuendet kujus ja korralduses pea publikule.

Kolmandal märtsil avati Helsingis hiljuti valmis saand Kunstihoone. Kunstihoone ehitamisega avaneb Helsingi kunstnikel suurepärane võimalus näituste korraldamiseks. Tähelepanndav on, et Kunstihoone ehitamine sai võimalikuks eraisiku annetuse kaudu, mis meil vaevalt kunagi on kujuteldav.

KUNSTI POPULARISEERIMINE.

Alfred Vaga pidas Tallinna hariduseltsi korraldusel esimesest märsisst alates kaks seeriat kunstiajaloolisi loenguid. Esimene loenguteseeria käsitas kunes loengus kodumaa kunsti, alates 13. sajandist tänapäevani. 1.) Ehituskunst Eestis 13., 14. ja 15. sajandil (kindlus-ehitused, lossid, kloostrid, kirikud, kodanlikud ehitused). 2.) Skulptuur, rakenduskunst ja maalikunst Eestis 13., 14. ja 15. sajandil (hauakivid, monumendid, skulptuur, kaunistused, kantslid, altaris, epitaafid). 3.) Kunstid Eestis 16., 17. ja 18. sajandil (ehituskunst, skulptuur, maalikunst, kullasepakunst, portselaan). 4.) Kunstid Eestis 19. sajandil (ehituskunst, skulptuur, maalikunst ja graafika: väljamaa ja Balti kunstnikud). 5.) Eesti kunst 19. sajandil (maalikunst, skulptuur, graafika: Köler, Maihach, Adamson, Veitzenberg ja t. 6.) Eesti kunst 20. sajandil (ehituskunst, maalikunst, skulptuur, graafika, rahenduskunst).

Esimesele loenguteseeriale järgneb teine väljamaa kunstist ja kunstnikest.

K. K. S. V. KUNSTIVÕISTLUS.

Kujutavate kunstide sihtkapitaali valitsus on kuulund välja kunstnikele võistluse mitmesugustel aladel.

Ylesanded oleksid järgmised:

Maalijaile:

1. Episood Eesti vabadusvõitlusist XVII sajandist kunni vabadussõjani.

2. Episood Eesti rahva elust või laialatuslikum maastikukompositsioon.

3. Episood Eesti rahva tööstusest.
4. Momente noorsoo elust (pannoo).
5. Kiriku seinmaal — usulise või piiblisüžeeaga.

Arhitektidele:

6. Arhitektooniline monument.

Skulptoreile:

7. Kaev platsil.
8. Monument kultuurajaloolise sisuga.

Punkt 6 on mõeldud arhitektooniliste kavatsuste õhutamiseks, kusjuures mainit monumendi koht ja otstarve meie olude piires on autori määrata.

Suuremate maalide-pannoode ja seinmaalide kavandite suurus oleks soovitav üks ruutmeeter pindala. Väikesemate maalide ja graafiliste tööde kavandite suurus 1:2. Kavandite autoril tuleb märkida ära kavatsetava töö originaalsuurus.

Auhindadeks on määrat:

1. Maalijaile ja graafikuile kaks esimest preemiat à 500 krooni; kaks teist preemiat à 300 kr. ja 400 kr. ergutuspreemiaiks.

2. Skulptureile üks esimene preemia 500 kr., üks teine preemia 300 kr.

3. Arhitektidele üks esimene preemia 500 kr., üks teine preemia 300 kr.

Preemiaid võib poolitada või kohaste tööde puudumisel ka jätta hoopis andmata välja, kus juures väljaandmata summad reserveeritakse järgmiseks võistluseks.

Tööd tuleb anda kavandis sihtkapitaali valitsusele hiljemalt 1 maiks kell 12 päeval sihtkapitaali byroosse (Tallinnas „Estoonia“ teatrimajas) kinnises ymbrikus märgusõna all.

Žyrii koosseis: Hanno Kompus, R. Kangro-Pool, Kr. Raud, haridusminister dr. Mõttus, Hugo Reiman ja dr. Leo Kügelgen. Kandidaatideks dir. Vestholm ja A. Veiderman.

Võistlusest võivad võtta osa ainult Eesti kodakondsusest kunstnikud.

EESTI RAHVAKUNSTI NÄITUS ROOTSIS.

Stokholmi Rootsi-Eesti yhing organiseeris iseseisvuspyha puhul eesti rahvakunsti näituse. Näitusel oli esindet eesti vanem rahva-

kunst, käsitööd ja rahvariided eesti muuseumide kogudest ja pääle selle o.-y. „Kodukäsitöö“ tööde kogu.

Avamisel viibis muude seas ka Rootsi kroonprints. Näitus oli avat 24. II — 4. III ja sääl käis 4000 vaatajat. Näitus sai ajakirjanduses suure tähelpanu osaliseks. Enamik moodseid käsitöösemeid myydi.

LÄTI.

Läti ajakirja „Illustrats Zurnals“ 1928. aasta jaanuarikuu number on ilmund eesti kunstile pyhendetuna. „Eesti kujutavast kunstist“ kirjutab Hanno Kompus ja „Eesti uuest kirjandusest“ Friedebert Tuglas.

Ajakirjas on toodud pilt Tallinna Ranna-väravast ja reproduktsioone eesti kunstnikelt, kelledest esitet: P. Raud, J. Köler, O. Hoffman, E. Viiralt, E. M. Jakobson, F. Johannsen, P. Aren, G. Reindorff, K. Raud, K. Mägi, O. Kilgas, N. Triik, R. Espenberg, J. Koort, V. Melnik, A. Starkopf, R. Nyman, V. Ormisson, A. Jansen, E. Ole, L. Starkopf-Mey, N. Mey, K. Veeber, F. Sannamees, A. Vabbe, O. Krusten, Gori, P. Liivak, F. Hist, A. Akberg, H. Olvi, J. Vahtra, M. Laarman.

P. ARENI PANNOOD BALTI JAAMAS.

Veebruaril säeti yles Tallinna Balti jaamas kunstnik Peet Areni pannood. Pannood on sihtkapitaali valitsuse ja raudteevalitsuse poolt yhiselt ant tellimuseks. Areni pannood osutuvad esimeseks katseks Eestis kaunistada suurema maaliga avalikku asutist. Pannood aineiks on mitmesugused liiklemisviisid ja -vahendid. Kummagi suurus 1×8 meetrit. „Taide“ käesoleva numbril 9. lhk. on ant yhe panno parempoolne pool.

„Taidest“ imub eriväljaanne 50 eksemplaari suuruses. Neil numbrelil nimelt on kaasas graafikaarmastajaile eesti kunstnikkude originaalgraafilised lehed mitmesuguseis tehnikais. Esimese numbril kaasandeks on Günther Reindorffi puulõige. Eriväljaande yksiknumbril hind on kr. 3.50.

Toimkund: **A. Jansen, R. Kangro-Pool, H. Kompus, M. Laarman, N. Triik.**

Vastutav ja tegev toimetaja **M. Laarman.**

Kujutava Kunsti sihtkapitaali väljaanne.

Tallinna Eesti Kirjastus-Yhisuse trykikoda, Pikk tän. 2.

»TAIE«

EESTI KUNSTI AJAKIRI

ILMUB KUUS KORDA AASTAS KUJUTAVA KUNSTI SIHTKAPITAALI
VÄLJAANDEL

KUULUTUSTE HINNAD: KAANEKYLJED 60 KR., KUULUTUSTE KYLG 50 KR.
TELLIMISHIND AASTAS 15 KR. YKSIKNUMBER KR. 2.50

1928

SISU:

Nr. 1

„Taie“	1	Juhan Raudsepp: Váravakavand (pilt)	19
R. Kangro-Pool: Eesli kunst 1927. a.	2	Henrik Olvi: Monument (pilt)	20
Nikolai Triik: K. Parisi portree (pilt)	3	Anton Starkopf: Virginia (pilt) . . .	21
Roman Nyman: Tiroomi maastik (pilt)	4	Ferdinand Sannamees: A. Tassa portree (pilt)	22
August Jansen: Maastik (pilt)	5	Hanno Kompus: Riigivanema kodu (12 pildiõa)	24
Arnold Kalmus: Roomlanna (pilt) . .	6	M. Pukiis: Alfred Hirve mälestuseks	36
Karl Burman: Ioonistus (pilt)	7	Alfred Hirv: Kuus natyyrmortri (pil- did)	36, 37, 38, 39, 40
Paul Buman: Ioonistus (pilt)	8	August Kilõas: Moodsesi tarbekuns- tist	41
Peet Aren: Pannoo (pilt)	9	J. Barbarus: Luule ja taie	44
Villem Ormisson: Tartu motiiv (pilt)	9	Kunstikirjandus	45
Joh. Púisepp: Piljardimäng (pilt) . .	10	M. L.: Kunstivõllsinguisi	45
Joh. Muks: Natyyrmort (Pilt)	10	K. Teder: Syõisesilt Pariisi kunsti- näitusilt	46
A. Laiõo: Mees piibuõa (pilt)	11	A. T.: Prof. T. Neffi kollektiooni oksjon	47
Erich Adamson: Sain-Servaini maas- tik (pilt)	12	Rinõvaade	48
Eduard Ole: Seine'i äáres (pilt) . .	12	C. Monet: Pr. Monet rannal (pilt) . .	49
Felix Johannsen: Ed. Ole portree (pilt)	13	P. Cézanne: Maastik (pilt)	50
Aleksander Berõman: Ema portree (pilt)	14	V. van Gogh: Le pere Tanguy (pilt)	51
V. Kangro-Pool: Portree (pilt)	15	V. van Gogh: Gauõuini tool (pilt) .	52
B. Oitenberõ: Meri (pilt)	16	E. Manet: La Sulfane (pilt)	53
Eduard Viiralt: Várviline puuldõige (pilt)	17	F. Leõer: Kompositsioon (pilt)	54
Arnold Akberõ: Mariin (pilt)	18		

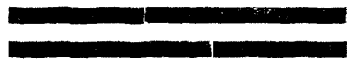
Kaanejoonistus G. Reindorfilt

TEGEVTOIMETAJA AADRESS: TALLINN, RATASKAEVU 22

Esimene number on funduvalt hiljastund frykitõõlistõ streiõi tõõtu.

2- / 15632127

YHENDATUD SAAPA- JA NAHAVABRIKUD A.S. TALLINNAS

Saapavabrik "**Estoking**"

Soovitab oma jalanõusid, missugused on väljaspool
võisflust oma nägususelt, vastupidavuselt ja hinnalt

A/S. "EESTI REISIBYROO"

TALLINNAS, PIKK TÄN. 6
KÕNETR. 20 - 20 & 20 - 21

TARTUS, SUUR TURG NR. 7
KÕNETRAAT 3-72

MYYB RAUDTEE PILETEID JA PLATSKAARTE

kõikidesse kodumaa jaamadesse ja väljamaa suure-
matesse keskkohadesse, laeva pileteid maailma osa-
desse, muretseb välispasse ja viisumeid, annab nõu ja
juhatust reisimisse puutuvates kysimustes jne., jne.

REISIJAD, KES SABADES SEISTA EI TAHA OSTA-
VAD ALATI RAUDTEEPILETID REISIBYROOST
